

LA INTERVENCIÓ LINGÜÍSTICA DE L'ADMINISTRACIÓ EN L'ÀMBIT SOCIOECONÒMIC

Joan Ramon SOLÉ I DURANY

Cap de la Secció d'Estudis Jurídics
Secretaria de Política Lingüística
jrsoler@gencat.net

The abstract can be found at the end of the article.
Resumen al final del artículo.

Sumari

1. Propostes introductòries
2. Les mesures de foment
Oportunitats i amenaces
3. Les obligacions lingüístiques
  - 3.1. La tipificació d'obligacions lingüístiques en el dret comparat i l'internacional pel que fa a les empreses
    - 3.1.1. Dret comparat
    - 3.1.2. Dret internacional
Actuacions favorables a les llengües minoritàries
Actuacions contràries a les llengües minoritàries
  - 3.2. La normativa lingüística relativa a les empreses abans de la Llei de política lingüística
  - 3.3. La regulació del sector socioeconòmic de la Llei de política lingüística i el seu desplegament i aplicació
    - 3.3.1. El capítol cinquè de la LPL de 1998 i l'Estatut del consumidor de 1993
    - 3.3.2. El règim de disciplina i de sancions
  - 3.4. Disposicions normatives de l'àmbit socioeconòmic posteriors a la LPL
  - 3.5. Oportunitats i amenaces
4. La política de contractació pública
  - 4.1. Evolució a Catalunya
  - 4.2. Dret comparat
  - 4.3. Oportunitats i amenaces
5. Altres mesures
6. Conclusions

1. PROPOSTES INTRODUCTÒRIES

L'experiència de la política lingüística de la Generalitat de Catalunya i l'observació de les polítiques lingüístiques afins a favor de la recuperació de llengües històricament minoritzades ens permet d'entrada fer algunes afirmacions que creiem que són vàlides per a tots els casos:

- Les llengües que no disposen d'un aparell estatal que les aboni són una riquesa que cal mantenir i transmetre com la resta del patrimoni que la nostra generació ha heretat.
- Per a la recuperació de l'ús d'una llengua minoritària en la indústria, el comerç, el turisme i en tots els sectors econòmics de la societat calen tots els mitjans i recursos acceptables en una societat democràtica i moderna.
- Aquestes mesures han d'incloure un règim jurídic adequat i específic.
- Aquest règim jurídic ha d'incloure tant mesures de foment com obligacions jurídiques. Les mesures de foment poden consistir en subvencions, ajudes, desgravacions o exempcions fiscals, convenis de col·laboració, premis i incentius de tota mena que es distingeixen de les obligacions establertes per la llei en el sentit que les mesures de foment premien l'ús de la llengua però no obliguen legalment a usar-la.
- Les obligacions establertes per la llei poden, en canvi, imposar l'ús de la llengua minoritària de manera que es poden imposar sancions als qui no l'usin. Per exemple, des dels anys trenta del segle xx els rètols dels establiments públics i privats del cantó suís del Ticino han d'estar en italià.
- Allà on els poders públics han aplicat mesures de protecció d'una llengua determinada no hi ha hagut oposició dels operadors econòmics basada en el fet que la protecció de la llengua interfereix en la llibertat de mercat.

A més de les afirmacions anteriors, que creiem vàlides per a les diferents polítiques a favor de les minories lingüístiques, podem afegir altres conclusions de l'experiència de la Generalitat de Catalunya en aquests 25 anys d'actuació institucional a favor de la normalització del català en els sectors econòmics:

- En tots els àmbits s'han aplicat mesures que permetessin avançar en l'ús del català sense provocar cap classe de fractura social per causa de la llengua.
- Des de la recuperació de l'autogovern, en els sectors econòmics s'han aplicat mesures de foment i de col·laboració amb les empreses.
- Les disposicions que garanteixen una certa presència obligatòria del català en les empreses i el dret dels consumidors i usuaris a usar el català són moderades, mesurades i raonables, i no han generat cap oposició per part dels sectors econòmics afectats.
- Les empreses, catalanes o no, accepten majoritàriament els deures lingüístics sense qüestionar-los davant la justícia (excepte en alguns casos

particulars que les empreses espanyoles de fora de Catalunya han atacat alguns aspectes de la legislació com les quotes de doblatge, subtítolació i exhibició de pel·lícules o la possibilitat d'etiquetar en llengües diferents del castellà), i els ciutadans aproven majoritàriament la política lingüística del Govern, però hi ha un percentatge significatiu d'incompliment de les obligacions legals a favor de la llengua catalana.

2. LES MESURES DE FOMENT

D'entre els diversos tipus de mesures que els governs i les administracions poden dur a terme per a la recuperació d'una llengua minoritària o en procés de substitució lingüística, sembla un lloc comú que les mesures de foment són les més acceptades per tothom. La pràctica dels governs de Catalunya i dels altres territoris amb llengua pròpia diferent del castellà mostra com fins i tot les posicions polítiques i ideològiques menys favorables a la normalització lingüística han acceptat i fins i tot aplicat actuacions de foment de la llengua pròpia gairebé sense oposició ni discussió rellevants. En general, a Espanya aquest tipus de mesures han estat les més utilitzades, fins i tot per l'Estat, per afavorir l'ús de les llengües pròpies diferents del castellà, en contraposició a les escasses normes que obliguen a la presència obligatòria de la llengua pròpia i a les també escasses clàusules lingüístiques en la contractació pública que veurem a continuació.¹

Tant a l'anterior Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística a Catalunya² (articles 1.2.a, 23, 25, 26; d'ara endavant LNL), com a la vigent Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística³ (articles 1, 2.3, 5.2, 6, 27, 28, 29, 32, 35, 36 i 37; d'ara endavant, LPL), apareix reiteradament regulat el deure que la Generalitat té de fomentar l'ús del català en àmbits que afecten tots els sectors econòmics, com per exemple l'atenció al públic (article 32.2 LPL); en la publicitat, especialment la que es fa a la via pública (article 35.2 LPL); en les activitats professionals, els centres de treball, les relacions laborals i els convenis col·lectius i els contractes de treball (article 36 LPL), i, en general, en les activitats laborals, professionals, mercantils, publicitàries, culturals, associatives, esportives, lúdiques i de qualsevol altre tipus (article 37.1 LPL).

1. Sobre l'oposició doctrinal a les polítiques de catalanització i els límits de la intervenció pública en matèria lingüística, v. Albert BRANCHADELL, «L'oposició a les polítiques de catalanització i els límits de la intervenció pública en matèria lingüística», *Grenzgänge* (2000) núm. 14, pàg. 65-79.

2. <http://www6.gencat.net/llengcat/legis/lleinl.htm>; <http://www.racocatalla.com/~cat1714/llengua/lei071983.htm>.

3. <http://www6.gencat.net/llengcat/legis/leipl.htm>.

En una primera etapa de la política lingüística de la Generalitat es van fer nombroses campanyes de sensibilització lingüística de la població o de determinats sectors oficials o econòmics.⁴ En els primers anys de la dècada dels vuitanta del segle passat, el primer govern català elegit després de la dictadura va llançar campanyes generals per sensibilitzar la població a favor del català i del seu ús mitjançant lemes com: «El català és cosa de tots», «Que aquí es parli català, depèn de vostè», entre d'altres. Juntament amb aquestes campanyes o en èpoques més recents s'han realitzat accions destinades a sectors específics: per a la divulgació de la LNL (1983-84), «Català sobre rodes», promovent l'ús de català en les escoles de conducció, o «El català, eina de feina», adreçada a l'àmbit socioeconòmic. Hi ha hagut altres campanyes a favor de l'ús del català en programes d'ordinador, retolació pública dels establiments comercials, hostaleria i restauració (menús, rètols, atenció a la clientela), supermercats, els esports en ocasió dels jocs olímpics de Barcelona, vocabularis i informació bàsica sobre la llengua catalana destinats als turistes i, actualment, als immigrants, etc. En general, les campanyes consistien i consisteixen en anuncis en mitjans de comunicació, als carrers, en difusió de cartells, de fullets i adhesius, edició de la terminologia, realització de conferències, etc. Per a l'execució de les campanyes se cerca la cooperació dels sectors socials més directament lligats a l'objectiu de la campanya. La realització de campanyes globals va ser un sistema de sensibilització a favor de l'ús del català que es va anar deixant de fer, però evidentment es mantenen algunes actuacions com ara la convocatòria i concessió de subvencions, ajudes i premis per l'ús del català, l'elaboració de cartells i de vocabularis on es recull el lèxic d'un sector econòmic determinat, etc. Aquesta última activitat és deguda sobretot a l'existència del Centre de Terminologia TERMCAT.⁵

Actualment està en marxa una nova campanya de conscienciació general sobre la importància d'usar lliurement el català per promoure l'ús interpersonal de la llengua, i contrarestar els hàbits encara arrelats com el de dirigir-se als desconeguts en castellà, o passar automàticament al castellà quan l'interlocutor parli aquesta llengua. El lema de la campanya és «Dóna corda al català».⁶ Al costat d'aquesta campanya continua una important actuació iniciada el 2003 anomenada «Voluntaris per la llengua», consistent en la ini-

4. Un bon resum i valoració de les diferents campanyes institucionals a favor del català dels Països Catalans es pot trobar a <<http://www.cercle21.org/butlleti/02/campanyes.htm>>. Sobre les primeres campanyes de la Generalitat, v. STRUBELL I TRUETA, Miquel, «Les campanyes de normalització lingüística de la Generalitat de Catalunya (1980-1990)», *Revista de Llengua i Dret*, núm. 18 (Generalitat de Catalunya, Escola d'Administració Pública de Catalunya), desembre de 1992, pàg. 181 a 192.

5. <http://www.termcat.net/>.

ciativa que algunes institucions, sobretot el Consorci per a la Normalització Lingüística (d'ara endavant, CpNL), promouen trobades de parelles lingüístiques per practicar el català.⁷ Una altra campanya desenvolupada al llarg de l'any 2003, igualment destinada a afavorir els usos interpersonals i així facilitar la integració de la nova immigració va ser la campanya «Tu ets mestre/a».⁸

Una activitat de foment que sempre s'ha dut a terme i que va augmentar considerablement després de l'aprovació de la LPL de 1998 va ser la signatura de convenis amb grans empreses, grups d'empreses, col·legis professionals, etc. Aquests convenis tenen com a finalitat l'impuls de l'ús del català en el sector més enllà de les obligacions que estableix la legislació lingüística. Els convenis poden crear fins i tot serveis lingüístics específics per al sector professional de què es tracti. Els convenis amb empreses són promoguts tant des de la Generalitat com des del CpNL.⁹

Una altra mesura a favor de l'ús del català en general i que té un paper destacat en el seu impuls en les empreses i establiments oberts al públic és l'existència d'una xarxa de serveis lingüístics, la majoria d'ells acollits al CpNL que compleixen una funció primordial en l'assessorament lingüístic a ciutadans, organitzacions i empreses, en l'organització de cursos i d'altres sistemes d'ensenyament de la llengua catalana als adults per tot el territori català i en la realització de tota classe d'activitats de dinamització per a l'extensió de l'ús del català.

Des de la vigència de la LNL de 1983 s'han succeït així mateix nombroses mesures de foment de la llengua catalana i de l'occità d'Aran mitjançant convocatòries aparegudes en el Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, que han adoptat diverses modalitats:¹⁰

6. <http://www6.gencat.net/llengcat/corda/>.

7. <http://www.cpnl.org/immigracio/>; <http://www6.gencat.net/llengcat/voluntaris/index.htm>.

8. <http://www.cercle21.org/butlleti/02/campanyes.htm#cat>.

9. <http://lin.cpnl.org>.

10. Totes les mesures de foment de les llengües espanyoles que apareixen en els diaris i butlletins oficials estan referenciades en les cròniques legislatives corresponents de la *Revista de Llengua i Dret*, que publica des de 1983 l'Escola d'Administració Pública de Catalunya. En el moment de presentar aquest treball, la pàgina web de la *Revista*, <<http://www.eapc.es/publicacions>>, permet de consultar gratuïtament els dos primers números de la *Revista*, a banda dels sumaris de tots els números i alguns articles més recents. Els consells de Direcció i de Redacció de la *Revista*, als quals pertany l'autor d'aquest treball, tenen la intenció de digitalitzar progressivament tots els números de la *Revista* i posar-los a disposició dels subscriptors en format electrònic. Per a l'elaboració d'aquest treball hem analitzat les mesures de foment publicades en el *Diari Oficial de la Generalitat* al llarg de l'any 2004, i per tant les citacions es referiran a convocatòries publicades aqueix any.

- Convocatòries de subvencions i premis específicament destinades al foment de la llengua catalana, tant en tots els àmbits en general com per a determinats sectors.¹¹

A banda dels exemples ja tradicionals de convocatòries de subvencions que apareixen en la nota de l'encapçalament d'aquest subapartat, escau de remarcar que la recent immigració ha generat

11. Per exemple:

- l'Ordre PRE/231/2004, de 21 de juny, per la qual s'aproven les bases que han de regir la concessió de subvencions per al manteniment de serveis lingüístics per al foment de la llengua catalana en organitzacions i entitats privades sense finalitat de lucre, <<http://www.gencat.net/diari/4171/04169126.htm>>, i la corresponent Resolució PRE/2136/2004, de 22 de juliol, per la qual es convoca concurs públic per a la concessió de subvencions per al manteniment de serveis lingüístics per al foment de la llengua catalana en organitzacions i entitats privades sense finalitat de lucre durant l'any 2004. <http://www.gencat.net/diari/4186/04189083.htm>.
- la Resolució PRE/2228/2004, de 29 de juny, per la qual es convoca concurs públic per a la concessió de subvencions per a iniciatives dirigides a augmentar el coneixement i l'ús social de la llengua catalana durant l'any 2004. <http://www.gencat.net/diari/4197/04177099.htm>.
- Resolució PRE/1856/2004, de 28 de juny, per la qual es convoca concurs públic per a la concessió de subvencions a organismes de l'àmbit socioeconòmic i entitats privades sense finalitat de lucre, destinades a iniciar o mantenir un procés de formació lingüística de la llengua catalana durant el període d'octubre de 2003 a juny de 2004. <http://www.gencat.net/diari/4168/04177074.htm>.

Existeixen ajudes per a les activitats que tinguin per objecte el foment i la difusió de la llengua catalana en les universitats:

- Resolució UNI/371/2004, de 19 de gener, per la qual s'obren les convocatòries per a la concessió de beques i ajudes en matèria d'universitats per a l'any 2004. <http://www.gencat.net/diari/4081/04030111.htm>.
- Ordre PRE/232/2004, de 21 de juny, per la qual s'aproven les bases que han de regir la concessió de subvencions a les universitats catalanes per al manteniment de centres d'autoaprenentatge de la llengua catalana, <<http://www.gencat.net/diari/4171/04168143.htm>>, i Resolució PRE/2229/2004, de 22 de juliol, per la qual es convoca concurs públic per a la concessió de subvencions en les universitats catalanes per al manteniment de centres d'autoaprenentatge de la llengua catalana durant el període d'octubre de 2003 a juny de 2004. <http://www.gencat.net/diari/4197/04189084.htm>.
- Resolució UNI/1857/2004, de 28 de juny, per la qual s'aproven les bases i s'obre la convocatòria d'ajudes a l'edició i la difusió de llibres de text o manuals universitaris, en suport paper o en suport electrònic, escrits en llengua catalana. <http://www.gencat.net/diari/4168/04180103.htm>.
- Resolució UNI/1858/2004, de 22 de juny, per la qual s'aproven les bases i s'obre la convocatòria d'ajudes en les universitats de Catalunya per a projectes i activitats de normalització lingüística. <http://www.gencat.net/diari/4168/04177083.htm>.

noves línies de subvenció com la prevista en l'Ordre EDC/314/2004, de 2 de setembre, per la qual es convoca concurs públic per a la concessió de subvencions en els centres docents privats concertats, per a la realització de cursos de suport per a l'aprenentatge de la llengua catalana, destinats a alumnes estrangers de nova incorporació al sistema educatiu.¹²

D'altra banda cal assenyalar l'activitat d'ensenyament del català fora de l'àmbit lingüístic català a través de l'Institut Ramon Llull.¹³ Aquest Institut promou l'ensenyament del català a través del finançament i suport de lectorats en universitats de tot el món, però també mitjançant la subvenció a entitats sense finalitat de lucre, principalment els «casals» de catalans d'origen repartits pel món.¹⁴

D'altra banda, existeixen premis que no estan directament destinats al foment de la llengua catalana però que en tractar-se de guardons destinats a treballs escrits, aquests han d'estar redactats en català o en aranès.¹⁵

— Desgravacions fiscals en l'impost sobre la renda de les persones físiques.

En aplicació de l'article 37.2 LPL, que preveu la possibilitat d'establir desgravacions fiscals per als actes relacionats amb el foment de l'ús de la llengua catalana, l'article 1 de la Llei 21/2001, de 28 de desembre, de mesures fiscals i administratives,¹⁶ va establir per primera vegada una deducció, a aplicar en l'impost sobre la renda de les persones físiques, per donatius a favor de fundacions i associacions que tinguin per finalitat el foment de la llengua catalana i que figurin en el cens d'aquestes entitats que elaborava la Direcció General de Política Lingüística del Departament de Cultura, i actualment la Secretaria de Política Lingüística del Departament de la Presidència. La disposició adicional tercera de la mateixa

12. <http://www.gencat.net/diari/4219/04246044.htm>.

13. <http://www.llull.com/llull/>.

14. Resolució de 10 de juny de 2004, de l'Institut Ramon Llull, sobre concessió de subvencions. <http://www.gencat.net/diari/4180/04201120.htm>.

15. L'annex 9 de la Resolució UNI/370/2004, de 19 de gener, <<http://www.gencat.net/diari/4081/04030105.htm>>, per la qual s'obren les convocatòries per a la concessió de beques i ajudes en matèria d'investigació per a l'any 2004, convoca els premis CIRIT per fomentar l'esperit científic de la joventut 2004.

16. http://noticies.juridicas.com/base_datos/CCAA/ca-l21-2001.t1.html#a1. La desgravació fiscal per foment de l'ús del català ja estava prevista a l'article 25.2 LNL, i alguns ajuntaments van arribar a posar-la en pràctica.

Llei ordena l'elaboració i revisió anual del cens d'entitats els donants de les quals poden beneficiar-se de la desgravació.

Amb la finalitat de complir la citada disposició, el conseller de Cultura va dictar l'Ordre CLT/82/2002, de 15 de març, sobre el Cens d'entitats que tenen per finalitat el foment de la llengua catalana.¹⁷

- Clàusules lingüístiques en les convocatòries de subvencions per a activitats educatives i culturals, incloent-hi les audiovisuals.

Per exemple, les convocades per la Institució de les Lletres Catalanes,¹⁸ la qual té com a objectiu fonamental vetllar per la promoció de les obres dels autors catalans dins i fora de les terres de parla catalana. Amb aquest fi atorga subvencions a creadors, traductors, guionistes, empreses editorials, etc., programa campanyes de promoció dels escriptors en les escoles i centres culturals com els «itineraris de lectura» i «Al vostre gust», fa exposicions sobre temes literaris, manté contactes a l'estranger amb editors, agents literaris i centres d'escriptors i traductors, elabora i manté el «Qui és qui», l'Arxiu de traduccions del català i l'Arxiu de literatura contemporània sobre els escriptors catalans i les seves traduccions, participa en les fires del llibre i, en general, col·labora en aquelles activitats i amb aquells centres que duen a terme activitats de difusió de la literatura, el llibre i la lectura. Aquesta Institució té el seu antecedent històric en un organisme homònim creat en 1937, en plena guerra civil, pels escriptors fidels a la República.

Entre les subvencions que la Institució de les Lletres Catalanes concedeix a la premsa cal destacar l'ajuda a la premsa escrita en català o en aranès. Altres subvencions que recauen sobre productes culturals i no convoca la Institució citada sinó la Direcció General de Promoció i Cooperació Cultural del Departament de Cultura van destinades a edicions en llengua catalana o aranesa d'especial interès cultural.

Quant a les subvencions destinades a empreses del món cinematogràfic i audiovisual, que convoca anualment l'Institut Català

17. <http://www.gencat.net/diari/3603/02045145.htm>. Es pot consultar informació sobre aquest cens a <<http://www6.gencat.net/llengcat/cens/index.htm>>. La llista més recent d'entitats que forma part del cens que figura en aquesta pàgina web va ser publicada per la Resolució PRE/2463/2004, de 9 d'agost, del Departament de la Presidència, sobre la inclusió d'entitats en el Cens d'entitats que tenen per finalitat el foment de la llengua catalana. <http://www.gencat.net/diari/3919/03155059.htm>.

18. <http://cultura.gencat.net/ilc/>.

de les Indústries Culturals o la Secretaria de Política Lingüística, es poden consultar les aparegudes en el Diari Oficial de la Generalitat en la crònica legislativa de Catalunya de la *Revista de Llengua i Dret*, actualment a cura de Santiago Vilardell i Codina. A la llista següent es descriuen els tipus d'ajudes i subvencions corresponents a l'any 2004, que han aparegut referenciades en els números 42 i 43 de la *Revista de Llengua i Dret*. Les convocatòries subvencionen:

- l'estrena i l'explotació en versió catalana de llargmetratges cinematogràfics i de produccions en format Imax
- iniciatives destinades a augmentar la presència en videoclubs, llibreries i altres circuits comercials de produccions cinematogràfiques en suport DVD i videogràfic doblades i/o subtitulades en llengua catalana.
- iniciatives destinades a augmentar les estrenes comercials de llargmetratges doblats o subtitulats en llengua catalana.
- producció de llargmetratges cinematogràfics dirigits per nous realitzadors i per a obres de decidit contingut artístic i cultural.
- iniciatives destinades a augmentar la presència en videoclubs, llibreries i altres circuits comercials de produccions cinematogràfiques en suport DVD i videogràfic doblades o subtitulades en llengua catalana durant l'any 2004.
- augmentar l'exhibició comercial de llargmetratges doblats o subtitulats en llengua catalana.
- exhibició en versió catalana de llargmetratges produïts per productores independents establertes a Catalunya.
- empreses de distribució cinematogràfica per a la distribució en versió catalana de llargmetratges produïts per productores independents establertes a Catalunya.

Segons la naturalesa de l'activitat cultural o audiovisual, l'ús del català no és una condició obligatòria per obtenir la subvenció sinó un element a valorar entre d'altres.¹⁹

19. Per exemple, donen suport a l'ús del català de diferents formes, sense condicionar l'atorgament de la subvenció, les resolucions següents:

— CLT/2289/2003, de 17 de juliol, per la qual s'obre convocatòria pública per a la presentació de projectes dels àmbits de les arts escèniques, de les arts plàstiques, del món editorial, del multimèdia, del discogràfic i musical i de la premsa, a efectes de participar en el concurs públic per a la concessió d'aportacions reintegrables de

En el cas de les beques, trobem convocatòries tant del Departament d'Educació com del d'Universitats, Investigació i Societat de la Informació en què s'exigeix als becaris l'aportació de «els do-

---

l'Institut Català de les Indústries Culturals. Apartat 5.f) de l'annex 2. <http://www.gencat.net/diari/3934/03192147.htm>.

- CLT/601/2004, de 4 de març, per la qual es convoca concurs públic per a la concessió de subvencions per a activitats de dansa de caràcter professional durant l'any 2004. Base 9.d. <http://www.gencat.net/diari/4095/04043095.htm>.
- CLT/1613/2004, de 25 de maig, per la qual s'obre convocatòria per a la concessió de subvencions a empreses de producció independents per a la realització de llargmetratges televisius de ficció destinats a ser emesos per televisió. Base 2. <http://www.gencat.net/diari/4150/04132114.htm>.
- CLT/602/2004, de 4 de març, per la qual es convoca concurs públic per a la concessió de subvencions per a activitats teatrals i de circ de caràcter professional durant l'any 2004. Base 10. <http://www.gencat.net/diari/4095/04043094.htm>.
- CLT/605/2004, de 4 de març, per la qual es convoca concurs públic per a la concessió de subvencions per a activitats musicals de caràcter professional durant l'any 2004. Base 9.b. <http://www.gencat.net/diari/4095/04026123.htm>.
- CLT/636/2004, de 5 de març, per la qual es convoca concurs públic per a la concessió de subvencions per a l'edició de fonogrames durant l'any 2004. Base 8.b. <http://www.gencat.net/diari/4097/04049076.htm>.
- CLT/637/2004, de 5 de març, per la qual es convoca concurs públic per a la concessió de beques per a la realització de pràctiques relacionades amb els diversos processos de la restauració de béns culturals mobles per a l'any 2004. Bases 6.g i 9. <http://www.gencat.net/diari/4097/04037109.htm>.
- CLT/1851/2004, de 25 de juny, per la qual es convoca concurs públic per a la concessió de subvencions per a produccions unitàries de teatre de caràcter professional que s'estrenin entre l'1 d'agost de 2004 i el 31 de març de 2005. Base 9.d. <http://www.gencat.net/diari/4172/04159139.htm>.
- Ordre PRE/313/2004, de 27 d'agost, d'aprovació de les bases reguladores per a la concessió d'ajudes a l'ampliació d'estudis superiors relacionats amb les religions i la laïcitat, fora de Catalunya, a Europa. Base 10.d. <http://www.gencat.net/diari/4219/04233051.htm>.
- Resolució INT/3286/2004, de 29 d'octubre, per la qual es convoquen dues beques de col·laboració en tasques de catalogació pròpies del Centre de Documentació Policial de l'Escola de Policia de Catalunya. Apartats 8 i 10 de l'annex. <http://www.gencat.net/diari/4273/04320071.htm>.

Altres ajudes que no estan condicionades a l'ús del català però sí que el valoren són les següents del Departament d'Ensenyament, actualment denominat d'Educació:

- Ordre ENS/61/2004, de 3 de març, de convocatòria de concurs públic per a l'atorgament de subvencions per al finançament d'activitats i per al funcionament de federacions i confederacions d'associacions de pares d'alumnes de centres docents no universitaris. Base 6.c. <http://www.gencat.net/diari/4093/04055044.htm>.
- Ordre ENS/62/2004, de 3 de març, de convocatòria de concurs públic per a l'atorgament d'ajudes destinades al finançament d'activitats i per al funcionament d'associa-

cuments acreditatius del coneixement del català» o de la llengua que correspongui, si s'escau.²⁰

- Clàusules lingüístiques en convocatòries de subvencions i ajudes destinades al suport de determinades empreses i entitats

A banda de l'aplicació directa de les disposicions de caràcter obligatori que veurem més endavant, els diferents departaments de l'Administració catalana també tenen en compte l'acreditació del compliment de la normativa lingüística en les disposicions aprovades que estableixen mesures de foment.

En general aquestes clàusules lingüístiques preveuen que per a la concessió d'ajudes es compleixin les obligacions lingüístiques que estableix la LPL.²¹ Segons la nostra opinió, les convocatòries

---

cions, federacions i confederacions d'associacions d'alumnes de centres docents no universitaris de Catalunya. Base 6.c. <http://www.gencat.net/diari/4093/04055051.htm>.

- Ordre ENS/121/2004, de 14 d'abril, per la qual es fa pública la convocatòria per a la concessió d'ajudes a centres docents del Principat de Catalunya sufragats amb fons públics per a la realització d'intercanvis escolars entre alumnes de centres docents de les terres de parla catalana, per al curs escolar 2003-2004. Bases 1 i 6.a. <http://www.gencat.net/diari/4118/04104113.htm>.
  - Ordre ENS/141/2004, de 28 d'abril, de convocatòria de concurs públic per a la concessió de subvencions destinades a la realització de les escoles d'estiu per a l'any 2004. Base 3. <http://www.gencat.net/diari/4129/04113024.htm>.
  - Resolució JUS/3423/2004, de 14 de desembre, per la qual es convoquen sis beques de col·laboració en tasques d'investigació i formació en matèries pròpies del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada. Bases 7 i 10. <http://www.gencat.net/diari/4284/04342006.htm>.
20. Per exemple, en les convocatòries següents:
- Resolució UNI/1880/2004, de 5 de juliol, per la qual s'obre convocatòria per a la concessió de beques i ajudes en matèria d'investigació. <http://www.gencat.net/diari/4171/04183109.htm>.
  - Ordre EDC/413/2004, de 10 de novembre, per la qual es convoquen beques de col·laboració en tasques de formació en tecnologies de la informació aplicades a l'educació, pròpies del Departament d'Educació, per a l'any 2005. En les bases 3.1 i 8.1 s'exigeix als becaris l'aportació de «els documents acreditatius del coneixement del català» de nivell C o equivalent. <http://www.gencat.net/ense/dogc/20041103/04.315.026.htm>.
  - Resolució UNI/3551/2004, de 16 de desembre, per la qual s'aproven les bases i s'obre la convocatòria d'ajudes per a la concessió de beques de cooperació internacional i desenvolupament. Annex 1. Bases 3.1.c, 3.2.d i 16.2. <http://www.gencat.net/diari/4292/04356028.htm>.
21. Per exemple, les resolucions següents:
- CRC/832/2004, de 16 de març, sobre convocatòria per a la concessió d'ajudes per a la renovació de l'activitat comercial i el foment de la cooperació empresarial en els

haurien d'incloure totes les obligacions lingüístiques de la legislació, i no sols algunes. Aquesta condició constituiria un mecanisme més, entre d'altres, de prevenció de l'incompliment de la legislació lingüística, amb els beneficis que això comporta d'augment del percentatge del seu compliment i la consegüent presència i ús del català o si s'escau de l'aranès. Qualsevol mesura preventiva té efectes beneficiosos ja que evitarà motius de denúncia per incompliment de la llei i per tant reduirà procediments i resolucions sancionadors.

Seria recomanable que les clàusules lingüístiques anessin més enllà de les obligacions lingüístiques legalment establertes, ja que tractant-se de mesures de foment res no hauria d'impedir que l'activitat discrecional de l'Administració no directament dirigida al foment de l'ús de la llengua promogué indirectament aquest ús dins de límits sostenibles. Podem trobar alguns exemples en aquest sentit, però creiem que les institucions haurien de genera-

---

comerços de Catalunya, gestionats mitjançant l'Agència per a la Promoció del Comerç. Bases 6.4.2 i 7.3.c.b. <http://www.gencat.net/diari/4105/04077059.htm>.

- UNI/1891/2004, de 28 de juny, per la qual s'aproven les bases i s'obre la convocatòria per a la concessió d'ajudes per donar suport al desenvolupament de projectes d'investigació i innovació en matèria educativa i d'ensenyament formal (reglat) i no formal (no reglat). Annex, base 4.a. <http://www.gencat.net/diari/4207/04209010.htm>.
- Ordre TRI/235/2004, de 21 de juny, per la qual s'aproven les bases per a l'atorgament d'ajudes per a la sol·licitud d'acords previs de valoració o d'informes motivats en relació amb la deducció fiscal de projectes de R+D+IT i s'obre la convocatòria per a l'any 2004. Articles 7.2.i i 8.f. <http://www.gencat.net/diari/4174/04166009.htm>.
- Ordre TRI/290/2004, de 4 d'agost, per la qual s'aproven les bases reguladores d'incentius a la inversió industrial en investigació, desenvolupament i innovació tecnològica per a sectors altament exposats a la competència internacional, i s'obre la convocatòria per a l'any 2004. Bases 3.j i 6.1.b de l'annex <http://www.gencat.net/diari/4197/04212082.htm>.
- Ordre TRI/292/2004, de 4 d'agost, per la qual s'aproven les bases reguladores d'incentius a projectes conjunts d'investigació i desenvolupament tecnològic (R+D), i s'obre la convocatòria per a l'any 2004. Bases 3.j i 6.1.g de l'annex <http://www.gencat.net/diari/4197/04212069.htm>.
- Ordre TRI/293/2004, de 4 d'agost, per la qual s'aproven les bases reguladores d'incentius a projectes empresarials en investigació, desenvolupament i innovació tecnològica en sectors estratègics, i s'obre la convocatòria per a l'any 2004. Bases 3.j i 6.b de l'annex. <http://www.gencat.net/diari/4197/04212084.htm>.
- Ordre TRI/291/2004, de 6 d'agost, per la qual s'aproven les bases reguladores per a l'atorgament d'ajudes per a la recerca, el desenvolupament i la innovació tecnològica i s'obre la convocatòria per a l'any 2004. Articles 6.2.e i 7.f. <http://www.gencat.net/diari/4197/04216091.htm>.

litzar aquest tipus de clàusules.²² En relació amb les mesures de foment, les obligacions lingüístiques que la llei estableix per a totes les empreses no constitueixen un límit per dalt sinó per sota. Totes les convocatòries d'ajudes de qualsevol mena haurien de preveure almenys el compliment de les obligacions lingüístiques previstes per la llei. Les convocatòries haurien de preveure, a més, altres obligacions lingüístiques addicionals raonables en funció dels diferents elements que concorren entorn de cada convocatòria en qüestió.

En relació amb la inclusió de la clàusula mínima, segons el nostre punt de vista, de compliment dels articles obligatoris de la LPL, cal citar l'Acord de 4 de febrer de 2003, del Govern de la Generalitat, pel qual s'aproven noves mesures per impulsar l'ús de la llengua catalana. Aquest acord inclou en l'annex titulat «Mesures addicionals per incrementar l'ús social del català» un apartat 1.2 titulat «En l'àmbit de les subvencions en empreses»²³ que ordena «Incloure en les bases de les subvencions de la Generalitat destinades a establiments oberts al públic la declaració de l'empresa conforme l'establiment compleix els requisits establerts en els articles 32.1, 32.3 i 36.4 de la Llei de política lingüística. Les convocatòries del DARP²⁴ faran referència a l'article 34.2 i també es tindrà en

22. Per exemple, i només referint-nos a la Generalitat, la base 7 de la Resolució CTC/832/2004, de 16 de març, citada anteriorment, que preveu una línia de foment per a «impulsar les iniciatives que portin a terme les empreses per a la promoció i la comercialització dels seus productes, serveis o imatge mitjançant la confecció o l'optimització de pàgines web», estableix, entre les característiques mínimes del web que sigui l'objecte de la sol·licitud de l'ajuda, el fet que el web disposi, «com a mínim, d'una versió íntegra en llengua catalana». Podem considerar que aquesta condició va més enllà de les obligacions lingüístiques de la LPL, que només obliguen a oferir en català els serveis de l'empresa, però no la resta d'elements de la pàgina web. Del comentari que fem més endavant es desprèn que en aquest cas aquesta condició lingüística ens sembla perfectament adequada per al tipus d'ajuda de què es tracta. Precisament el que hagués estat de difícil justificació és que aquesta condició no figurés en una convocatòria per a aquest tipus d'ajudes. En el mateix sentit la Resolució MAH/2159/2004, de 27 de juliol, <<http://www.gencat.net/diari/4188/04209148.htm>>, per la qual es fa pública la convocatòria d'ajudes per a iniciatives en matèria de residus a entitats sense ànim de lucre que treballin per a la inserció sociolaboral, preveu, en la base 12 (altres obligacions dels beneficiaris), «d) Elaborar els materials en llengua catalana. Si cal elaborar-los en més d'una llengua, el català ha d'ocupar el lloc o la posició preferent». Certament aquestes convocatòries resulten exemplars respecte a la proposta que defensem en aquest apartat.

23. Dins de l'apartat 1 titulat «En relació amb el compliment de la Llei de política lingüística».

24. Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca. La nota és nostra.

compte en els préstecs i crèdits de l'Institut Català de Finances i l'Institut Català de Crèdit Agrícola. (Tots els departaments)».

És una llàstima que la llista d'articles que l'empresa sol·licitant de la subvenció ha de declarar complir no inclogui l'article 33 LPL, que està específicament destinat a les empreses concertades i a les subvencionades.²⁵ Igualment hauria d'haver-se inclòs l'article 15.3²⁶ a fi que les empreses que ofereixin contractes d'adhesió, normats, contractes amb clàusules tipus o amb condicions generals els redactin en la llengua escollida pels consumidors i els tinguin a disposició immediata dels clients en exemplars separats en català i en castellà. Perquè la declaració de compliment, per part de l'empresa, de les obligacions lingüístiques previstes per la legislació vigent tingués una redacció encara millor, s'hauria d'haver previst una clàusula de tancament que digués que l'empresa declara complir les altres disposicions lingüístiques previstes per l'ordenament jurídic, ja que afortunadament han anat apareixent previsions lingüístiques de compliment obligat en les disposicions sectorials, com veurem més endavant.

El compliment formal d'aquesta clàusula se satisfà en principi amb l'aportació per part de l'empresa d'una declaració de compliment de les disposicions lingüístiques citades en les bases, de manera que la comprovació de la falsedat d'aquesta declaració teòricament podria donar lloc a un expedient de devolució de la subvenció.²⁷

25. «Les empreses que han subscrit un concert o un conveni de col·laboració amb la Generalitat o amb les corporacions locals de Catalunya, o són beneficiàries d'ajuts o subvencions d'aquestes, han d'utilitzar, almenys, el català en la retolació, en els avisos i en la documentació adreçats al públic, com a mínim quan estiguin vinculats a l'objecte de l'ajut o el conveni.» http://www6.gencat.net/llengcat/legis/cat/lpl_cap5.htm.

26. http://www6.gencat.net/llengcat/legis/cat/lpl_cap1.htm.

27. V. per exemple la previsió relativa als articles a què es refereix l'Acord del Govern de 4 de febrer de 2003 (base 7.e) i l'obligació d'aportar una declaració en aquest sentit (base 8.2.g) en l'Ordre TRI/349/2004, de 29 de setembre, per la qual s'aproven les bases reguladores que han de regir el programa d'inserció laboral de persones amb disminució i persones amb dificultats d'inserció laboral, i s'obre la convocatòria per a l'any 2004. <http://www.gencat.net/diari/4233/04252068.htm>. En el mateix sentit:

— Ordre TRI/404/2004, de 8 de novembre, per la qual s'estableixen les bases reguladores que han de regir les subvencions destinades a la realització de les accions complementàries i d'acompanyament a la formació que promou el Consorci per a la Formació Contínua de Catalunya. Articles 8.c i 9.3.i. <http://www.gencat.net/diari/4259/04313176.htm>.

— Ordre TRI/357/2004, de 27 de setembre, per la qual s'estableixen les bases reguladores de les subvencions públiques per a la realització d'accions relatives a progra-

La cosa més preocupant és que encara es publiquen convocatòries que incompleixen l'esmentat Acord de 4 de febrer de 2003, del Govern de la Generalitat, o no exigeixen l'ús del català en ajudes que afecten fins i tot l'àmbit educatiu.²⁸

L'esmentat Acord inclou altres mesures d'informació des de la Generalitat cap a totes les empreses a fi que aquestes coneguïn les

---

mes experimentals en matèria d'ocupació, i s'obre la corresponent convocatòria per a l'any 2004 per a la concessió d'aquestes subvencions. Articles 7.c i 9.4.i. <http://www.gencat.net/diari/4235/04266050.htm>.

- Ordre TRI/376/2004, de 25 d'octubre, per la qual s'estableixen les bases reguladores que han de regir les subvencions destinades als contractes programa per a la formació de treballadors/ores que promou el Consorci per a la Formació Contínua de Catalunya. Articles 8.c i 17.3.i. <http://www.gencat.net/diari/4249/04295102.htm>.
- 28. Per exemple, només per esmentar-ne algunes i sense ser de cap manera exhaustius, es pot comprovar aquesta absència de referències lingüístiques en les resolucions següents:
  - UNI/1891/2004, de 28 de juny, per la qual s'aproven les bases i s'obre la convocatòria per a la concessió d'ajudes per donar suport al desenvolupament de projectes de recerca i innovació en matèria educativa i d'ensenyament formal (reglat) i no formal (no reglat). <http://www.gencat.net/diari/4171/04183109.htm>.
  - CTC/2272/2004, de 9 d'agost, per la qual s'obre la convocatòria i s'aproven les bases reguladores de concessió d'ajudes en les empreses turístiques que són susceptibles de finançament amb càrrec a la línia de préstecs de l'Institut Català de Finances. <http://www.gencat.net/diari/4204/04223064.htm>.
  - Ordre EDC/315/2004, de 8 de setembre, de convocatòria pública per a la concessió de subvencions a entitats sense finalitat de lucre per a la realització de programes i actuacions de formació de persones adultes. <http://www.gencat.net/diari/4222/04250001.htm>.
  - Ordre PRE/351/2004, de 28 de setembre, per la qual s'aproven les bases per a la concessió d'ajudes a nivell de l'educació física i l'esport, dins del marc dels plans de formació complementària, formació en la investigació i formació en la docència d'alumnes i postgraduats. <http://www.gencat.net/diari/4233/04272085.htm>.
  - Resolució UNI/2799/2004, de 4 d'octubre, per la qual s'obre convocatòria per a la concessió d'ajudes per al finançament d'actuacions a nivell de la comunicació i de la divulgació científica. <http://www.gencat.net/diari/4242/04275110.htm>.
  - Acord 100/2004, de 22 de setembre, del Ple del Consell de l'Audiovisual de Catalunya, pel qual s'obre la II convocatòria per a la concessió d'ajudes a projectes d'investigació sobre comunicació audiovisual. <http://www.gencat.net/diari/4250/04272097.htm>.
  - Acord 101/2004, de 22 de setembre, del Ple del Consell de l'Audiovisual de Catalunya, pel qual s'obre la convocatòria dels II Premis El CAC a l'escola. <http://www.gencat.net/diari/4250/04272098.htm>.
  - Ordre CTC/445/2004, de 24 de novembre, per la qual es convoquen els premis de la Generalitat de Catalunya a la iniciativa comercial i els premis de la Generalitat de Catalunya en els establiments comercials centenaris. <http://www.gencat.net/diari/4285/04322105.htm>.

obligacions lingüístiques establertes per la LPL, i promou l'establiment «de nous acords amb les entitats financeres, asseguradores i de subministraments perquè promoguïn de manera activa l'ús del català al camp de la publicitat, de la senyalització i de la documentació (...)».²⁹

Així mateix, les convocatòries d'ajudes per a la realització de treballs d'investigació haurien de preveure, tal com algunes ja fan,³⁰ que aquests treballs han de presentar-se en llengua catalana o en occità d'Aran, d'acord amb la previsió de l'article 4 del Decret 107/1987, de 13 de març, pel qual es regula l'ús de les llengües oficials per part de l'Administració de la Generalitat de Catalunya,³¹ que prescriu que «els estudis, projectes i treballs anàlegs que la Generalitat encarregui a tercers dins de l'àmbit territorial català hauran de ser-li lliurats en català, llevat que la seva finalitat exigeixi la redacció en una altra llengua».

En relació amb el paràgraf anterior, les convocatòries d'ajudes que representin activitats de formació haurien d'incloure exigències lingüístiques que condicionessin la llengua de l'activitat de formació. En aquest sentit és absolutament exemplar la Resolució UNI/2770/2004, de 22 de setembre, per la qual s'aproven les bases i s'obre la convocatòria d'ajudes per desenvolupar projectes de formació en tecnologies de la informació i la comunicació orientats a fomentar l'accés a la societat del coneixement a Catalunya. Aquesta Resolució no només preveu les exigències lingüístiques legalment obligatòries per a totes les empreses, sense oblidar els articles 15.3 i 33 LPL, sinó que condiciona les ajudes que les activitats formatives (cursos, seminaris) finançades amb elles es desenvolupin en català, o en aranès a la Vall d'Aran.³²

29. Apartat 1.4 «En l'àmbit de la informació».

30. Per exemple, així ho fa la Resolució JUS/3263/2004, de 19 de novembre, per la qual s'obre la convocatòria per a la concessió d'ajudes econòmiques per a la realització de projectes d'investigació en els àmbits de l'execució penal, la mediació penal, l'atenció a la víctima, l'Administració de justícia i el dret civil català. Bases 5.4 i 12. <http://www.gencat.net/diari/4272/04320047.htm>.

31. Versió consolidada: http://www6.gencat.net/llengcat/legis/docs/gc_decret107_1987.pdf. Versió oficial no consolidada: <http://www.gencat.net/diari/4272/04320047.htm>.

32. Base 1.5: «La llengua que s'utilitzarà en les exposicions orals dels cursos i en els materials didàctics per a la seva realització ha de ser el català. La llengua del software que s'utilitzi en aquests cursos, tant del sistema operatiu com de les aplicacions, haurà de ser el català sempre que existeixi versió en aquesta llengua. En l'àmbit territorial de la Val d'Aran (*sic*) s'haurà d'utilitzar l'aranès o el català. L'entitat beneficiària podrà fer ús, a més, d'altres llengües amb la finalitat d'afavorir la integració social i l'aprenentatge del català de qualsevol

Poden trobar-se també, entre les convocatòries de Catalunya, algunes mesures de foment curioses com la valoració del coneixement del català en una convocatòria de cursos per a metges forenses, de manera que com més alt sigui el nivell de català acreditat pels metges aspirants a assistir a aquests cursos, majors possibilitats tenen de ser seleccionats com a alumnes.³³ Recordem que els metges forenses constitueixen un cos estatal per al qual la normativa de l'Estat únicament preveu la valoració com a mèrit del coneixement de les llengües oficials del lloc de destinació diferents del castellà.

Després d'aquesta curiositat positiva, la negativa: les convocatòries d'ajudes que ha de publicar la Generalitat pel que fa a programes europeus relacionats amb l'ensenyament de llengües no tenen més remei que excloure'n el català.³⁴ Fins i tot quan aquestes convocatòries prioritzen les llengües minoritàries, s'ha d'entendre que n'exclouen les llengües minoritàries no oficials de la Unió Europea, de manera que es refereixen només a les més minoritàries de les llengües oficials de les institucions de la Unió o fins i tot d'entre les llengües oficials dels països de l'Associació Europea de Lliure Comerç i de l'Espai Econòmic Europeu (AELC/EEE) participants, o dels països en procés d'adhesió a la Unió Europea.

Quant a la jurisprudència relativa a les mesures de foment de la llengua pròpia diferent del castellà, i sense haver efectuat una investigació minuciosa sobre això, ens limitem a citar una sentència positiva una mica antiga relativa a una mesura de foment com és la condició que els premis de cinematografia de la Generalitat de Catalunya «s'atorguin exclusivament a les produccions cinematogràfiques estrenades en català». La Sentència del Tribunal Suprem de 19 de gener de 1988 confirma la de l'antiga Audiència Territorial de Barcelona de 25 de juny de 1987. Totes dues consideren que

---

dels grups a qui va dirigida la convocatòria, particularment immigrants i discapacitats». Base 1.6: «Els ens locals hauran de complir la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística, i la resta de disposicions lingüístiques que les afectin, i les entitats sense finalitat de lucre han de complir el que estableixen els articles 15.3, 32.1, 32.3, 33 i 36.4 de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística, per a empreses i establiments.» <http://www.gencat.net/diari/4239/04272116.htm>.

33. Resolució *jus/3557/2004*, de 28 de desembre, de convocatòria dels cursos de formació per a la capacitació a nivell de la medicina forense, en les àrees de patologia i psiquiatria forenses, dirigida als funcionaris del cos de metges forenses destinats a l'Institut de Medicina Legal de Catalunya. Bases 4.4. <http://www.gencat.net/diari/4292/04359155.htm>.

34. Ordre *EDC/460/2004*, de 20 de desembre, de convocatòria d'ajudes corresponents a les accions descentralitzades de la segona fase del Programa Sòcrates de la Unió Europea, per al període comprès entre l'1 de juny de 2005 i el 31 de juliol de 2006. <http://www.gencat.net/diari/4290/04352047.htm>.

no existeix discriminació lingüística per aquest fet perquè «la convocatòria que anuncia l'Ordre impugnada³⁵ (...) persegueix uns fins legals, que tenen plena empara constitucional i legal d'acord amb el que manifesta el nostre Text fonamental, l'Estatut autonòmic i la normativa de desenvolupament. Mitjançant una tècnica de foment, de signe positiu i contingut econòmic, l'administració propicia en forma adequada l'obtenció d'uns objectius i aspiracions no només lícits, sinó imperats pel mandat constitucional». Segons el fonament de dret tercer de la sentència del Tribunal Suprem, el foment de la llengua catalana «ha de comportar, necessàriament (*sic*) mesures afavoridores respecte de l'altra llengua cooficial —el castellà— la qual cosa sempre ha de comportar un tractament desigual o desequilibrat que no té per què traduir-se en la vulneració del dret a la igualtat (...)». En el mateix fonament de dret el Tribunal considera que una mesura com la impugnada dota precisament de «contingut material» l'article 3.3 de la Constitució.³⁶

En un altre àmbit que pot afectar el foment d'una llengua espanyola diferent del castellà, cal lamentar les successives sentències del Tribunal Suprem, provocades per impugnacions de l'advocat de l'Estat, que semblen excloure el foment de l'ús de l'euscar dels fins propis dels ens locals.³⁷ Aquesta jurisprudència contrasta vivament amb la permanent activitat de foment portada a terme pels ajuntaments catalans tant per iniciativa pròpia com a través del CpNL.

Per reforçar el caràcter preceptiu de la incorporació de clàusules lingüístiques en les convocatòries que preveuen mesures de foment, l'Acord del Govern de 30 de novembre de 2004 inclou noves previsions en aquest sentit. En l'esmentada data el Govern català ha adoptat una sèrie d'acords³⁸ entre els quals figuren «mesures per fomentar l'ús del català mitjançant la contrac-

35. Es tracta de l'Ordre del Departament de Cultura de 19 de febrer de 1987 per la qual es convoquen els premis de cinematografia de la Generalitat de Catalunya corresponents a 1987 i se n'aproven les bases d'adjudicació. La citació textual és del fonament jurídic tercer de la sentència apel·lada.

36. <http://www.constitucion.es/constitucion/index.html>. V. també en un sentit positiu les stc de 4 de febrer de 1999 (Secció 3a CA Ar. 723), que culmina la jurisprudència positiva a què van anar conduint les stc de 25 de març de 1998 i 2 de juny de 1998, i la stc de 20 d'abril de 1999 (Secció 3a CA, Ar. 4146).

37. V. per a totes la més recent de què tenim notícia, la Sentència 2001/8753 del Tribunal Suprem (Sala Contenciosa Administrativa, Secció 4a) de 9 de juliol de 2001, que anul·la l'acord municipal de Munitibar d'aprovació definitiva dels estatuts de la Mancomunidad de Municipios Euskaldunes, on en el fonament de dret segon s'afirma que «el foment i desenvolupament de l'ús de l'euskera no és competència dels municipis per tal com de manera inequívoca aquesta competència correspon a la Comunitat Autònoma.»

38. http://www10.gencat.net/gencat/binaris/AG_301104_tcm32-20445.pdf.

tació pública, les subvencions i els crèdits i avals atorgats per l'Administració de la Generalitat i les entitats que hi estan adscrites o vinculades.»

L'Acord preveu el següent:

«(...) els òrgans competents de l'Administració de la Generalitat i de les entitats que hi estan adscrites o vinculades han d'incorporar les previsions següents en les condicions d'atorgament de les subvencions públiques:

- En el cas de les subvencions destinades a empreses amb establiments oberts al públic:
  - Les empreses i els establiments dedicats a venda de productes o a la prestació de serveis que desenvolupen la seva activitat a Catalunya han d'estar en condicions de poder atendre els consumidors i consumidores quan s'expressin en qualsevol de les llengües oficials a Catalunya.
  - La senyalització i els cartells d'informació general de caràcter fix i els documents d'oferta de serveis per a les persones usuàries i consumidores dels establiments oberts al públic han de ser redactats, almenys, en català. Aquesta norma no s'aplica a les marques, als noms comercials i als rètols emparats per la legislació de la propietat industrial.
  - Els rètols i les informacions de caràcter fix i que continguin text que han de constar a l'interior dels centres laborals dirigits a les persones que hi treballen han de figurar, almenys, en català.
- En el cas de les subvencions destinades a empreses que no estiguin obertes al públic caldrà que els rètols i les informacions de caràcter fix i que continguin text que han de constar a l'interior dels centres laborals dirigits a les persones que hi treballen figurin, almenys, en català.
- En el cas de les subvencions destinades a productes catalans que gaudeixin de distintius d'origen i de qualitat i dels productes artesanals que es distribueixin en l'àmbit territorial de Catalunya, ha de ser requisit per optar a la subvenció que les dades obligatòries i les informacions voluntàries addicionals que figuren en l'etiquetatge d'aquests productes sigui necessàriament, com a mínim, en català.»

L'Acord ordena, doncs, que les convocatòries exigeixin el compliment de les obligacions previstes en la LPL però desgraciadament torna a oblidar l'article 33 LPL, específicament destinat a les empreses concertades i subvencionades, precepte que ja hem comentat més amunt que també havia

oblidat l'Acord de 4 de febrer de 2003, del Govern de la Generalitat, pel qual s'aproven noves mesures per impulsar l'ús de la llengua catalana.

Oportunitats i amenaces

Les mesures de foment constitueixen sens dubte un tipus d'activitat habitualment usat pels poders públics a favor de determinada llengua, ja sigui respectivament l'oficial de l'Estat o les pròpies diferents del castellà. És una activitat comunament acceptada pacíficament i només està limitada pel cost econòmic en els casos de subvencions i ajudes directament relacionades amb el foment de la llengua. El problema a Catalunya ha estat la dificultat d'establir uns criteris mínims per a tots els departaments de la Generalitat, la dificultat d'eliminar l'incompliment d'aquests criteris mínims, la dispersió i la varietat de criteris que es poden trobar en les convocatòries específiques i la falta de convicció per augmentar els criteris mínims i condicionar les ajudes i subvencions amb objectius no lingüístics a obligacions lingüístiques que superin les estrictament legals, i que siguin adequades al tipus d'ajuda o subvenció amb la finalitat de normalitzar lingüísticament el sector del qual siguin objecte.

3. LES OBLIGACIONS LINGÜÍSTIQUES

Entenem que la mera declaració d'oficialitat d'una llengua minoritària en general i del català en particular ha de tenir forçosament algunes conseqüències en relació amb les empreses:

- **Dret a ser comprès (atenció passiva).** Entenem que de la mera declaració formal d'oficialitat sense més es deriven ja unes conseqüències materials sempre positives per als consumidors i usuaris. De la mera declaració d'oficialitat hauria de derivar almenys la possibilitat d'usar la llengua declarada oficial, de manera que els consumidors i usuaris tinguin vàlidament i puguin exigir que es respecti eficaçment el dret a ser compresos quan es dirigeixin oralment o per escrit a una empresa establerta en el territori on la llengua és oficial. Per tant, l'oficialitat d'una llengua minoritària d'entrada sempre hauria de tenir efectes positius per als consumidors i usuaris, ja que almenys podran optar per l'ús d'una llengua més i fer valer aquesta opció. Els consumidors i usuaris que ho prefereixin

sempre tindran l'opció d'usar la llengua oficial majoritària, el castellà en el cas de Catalunya.

- **Possibilitat o en alguns casos obligació legal de les empreses i dret dels consumidors a usar la llengua minoritària oficial en tots els àmbits (indivisibilitat de l'oficialitat).** De la mera declaració d'oficialitat hauria de derivar la possibilitat d'usar la llengua minoritària declarada oficial en tots els casos, tant les empreses en les seves relacions amb l'Administració, amb els proveïdors i amb els clients com els clients davant tota mena d'empreses, sense que sigui admissible l'existència de sectors que quedin al marge d'aquesta oficialitat.
- **En aquest sentit els drets lingüístics són només atribuïbles als ciutadans o als consumidors i usuaris, i no als funcionaris i als empleats de les institucions o empreses.** A Catalunya, els funcionaris legalment han d'usar el català i només tenen l'obligació d'usar el castellà si els ho demana un ciutadà o una ciutadana.³⁹ El personal dels establiments privats oberts al públic ha d'usar la llengua d'acord amb les instruccions que pugui rebre de l'empresari sempre que aquestes no es considerin discriminatòries. En principi l'empleat que atén el públic hauria de comprendre les dues llengües oficials, català i castellà, però legalment no està obligat a usar una llengua determinada.⁴⁰
- **De la mera declaració d'oficialitat hauria de derivar la possibilitat d'usar la llengua minoritària declarada oficial sense necessitat d'anar acompanyada de la llengua majoritària (autonomia de l'oficialitat).** Constitueix una burla a l'oficialitat tota norma que permet usar la llengua minoritària però que en aquest cas obligui a aportar una traducció a la llengua majoritària. Les necessitats de traducció han d'anar a càrrec de la part que té la posició dominant o la que ha de prestar serveis o ven béns: l'Administració i les empreses, no els administrats i els clients.

39. Decret 107/1987, de 13 de març, pel qual es regula l'ús de les llengües oficials per part de l'Administració de la Generalitat de Catalunya. Article 14. http://www6.gencat.net/llengcat/legis/docs/gc_decret107_1987.pdf.

40. Article 27 de la Llei 3/1993, de 5 de març, de l'estatut del consumidor. http://www6.gencat.net/llengcat/legis/docs/em_llei3_93.pdf, reproduït posteriorment per l'article 32.1 LPL. http://www6.gencat.net/llengcat/legis/docs/em_llei1_98.pdf.

Entenem que menyscaben l'oficialitat de les llengües diferents del castellà establerta pels estatuts d'autonomia:

- aquelles normes estatals espanyoles que, en imposar l'ús del castellà en les etiquetes dels productes industrials o els comercialitzats en qualsevol lloc d'Espanya com a norma bàsica, exclouen la possibilitat d'usar el català en les etiquetes dels productes comercialitzats a Catalunya.
- aquelles empreses que amb l'excusa que tenen centralitzats telèfons o centres d'informació amb un servei unificat per a tot l'Estat, fan impossible el dret de dirigir-se a aquests telèfons o centres d'informació centralitzats en les llengües oficials diferents del castellà.

La legislació a favor de les llengües minoritàries no només beneficia els drets dels consumidors individualment, sinó que també pot tenir en compte els drets col·lectius de la comunitat de parlants en tant que minoria lingüística. En aquest sentit, l'Estatut d'autonomia de Catalunya distingeix oficialitat *versus* propietat, de manera que a més de les mesures de foment legítima mesures que obliguen a usar el català i no el castellà. Aquestes mesures no es basen en la lliure opció del consumidor davant dues llengües oficials, sinó en la necessitat de protegir activament la llengua minoritària com a llengua pròpia del país. Si les conseqüències de la doble oficialitat fan que l'ús de la llengua depengui de la lliure elecció sense tenir en compte que una llengua és forta i l'altra feble, l'aplicació del principi de propietat de la llengua implica l'existència de mesures a favor de la llengua feble amb la pretensió que aquesta predomini dins del seu territori fins i tot per damunt de la llengua forta, que té assegurada la seva força com a llengua oficial i majoritària de l'Estat. Això es pot esquematitzar aprofitant els clàssics conceptes de personalitat *versus* territorialitat, interès privat *versus* interès públic i drets individuals *versus* col·lectius amb el següent paralelisme:

LO	Personalitat	Interès privat	Drets individuals
LP	Territorialitat	Interès públic	Dret col·lectiu

essent LO llengües oficials (oficialitat) i LP llengua pròpia (propietat).

L'article 3.3 de l'Estatut d'autonomia⁴¹ té un cert paralelisme amb el 3.3 de la Constitució⁴² i, de la mateixa manera que aquest, legítima que la

41. http://www6.gencat.net/llengcat/legis/docs/ng_lleiorg4_1979.pdf.

42. http://www6.gencat.net/llengcat/legis/docs/ng_constitucio.pdf.

Generalitat prengui mesures de suport a favor de l'ús del català com a llengua oficial pròpia i, si escau, del castellà com a llengua oficial. A fi no només de superar la situació de proscripció que pesa sobre la llengua catalana sinó d'aconseguir que la seva presència sigui l'adequada com a llengua pròpia, creiem que tant la Constitució com l'Estatut d'autonomia o altres disposicions com ara la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries⁴³ legitimen l'aprovació dels instruments jurídics adequats que inclouen la imposició de l'ús de la llengua minoritària, el català, sempre que hi hagi raons d'interès públic que les justifiquin i que no es restringeixi el dret dels ciutadans a usar la llengua majoritària també oficial.

Finalment l'article 3.4 de l'Estatut d'autonomia preveu l'aplicació de mesures de protecció per a l'aranès. Aquesta previsió ha estat desenvolupada principalment per la Llei 16/1990, de 13 de juliol, sobre règim especial de la Vall d'Aran⁴⁴ (articles 2, 20.2 i disposició final 2a) i per la LPL (article 7).

3.1. *La tipificació d'obligacions lingüístiques en el dret comparat i l'internacional pel que fa a les empreses*

3.1.1. Dret comparat

A fi d'afegir arguments a favor de l'admissibilitat d'obligacions lingüístiques que prescriuen l'ús de llengües minoritàries en àmbits que són responsabilitat de les empreses, podem observar que aquesta classe de mesures han estat acceptades com a normals en països de tradició democràtica i de respecte al pluralisme lingüístic i cultural interior:

- **Quebec:** D'acord amb la Llei 101 de l'Assemblea Nacional del Quebec, que va aprovar la Carta de la llengua francesa (CLF),⁴⁵ de 26 d'agost de 1977, el francès és l'única llengua oficial de la «província». No obstant això, allà on intervé l'Estat canadenc, aquest actua d'acord amb la doble oficialitat federal dels idiomes anglès i francès a l'hora d'oferir els seus serveis als ciutadans i de redactar els rètols de les dependències, carreteres o trams de circulació urbana depen-

43. <http://www6.gencat.net/llengcat/legis/docs/cartaeur.pdf>.

44. http://www6.gencat.net/llengcat/legis/docs/al_llei16_90.pdf. Lamentablement la versió castellana de la llei també tradueix el topònim.

45. <http://www.olf.gouv.qc.ca/charte/charte/index.html>.

- dents de l'Estat. La CLF i el seu desplegament regulen bastant detalladament l'obligació de l'ús del francès en les empreses.
- **Bèlgica:** Disposa d'una legislació minuciosa pel que fa a les administracions, però menys que en el Quebec pel que fa a les empreses. Per exemple, no hi ha normes que imposin l'ús de les llengües territorials en els rètols de les empreses privades.
  - **Suïssa:** La pràctica institucional i els tribunals apliquen de manera bastant estricta el principi de territorialitat de cadascuna de les tres llengües majoritàries, encara que la regulació lingüística es basa en poques normes. Recentment el Parlament suís ha modificat la Constitució federal per protegir més intensament les llengües oficials més minoritàries, és a dir l'italià i sobretot el romanx.⁴⁶ Com s'ha esmentat més amunt, des dels anys trenta del segle xx el Ticino regula la imposició de l'italià en els rètols públics.
  - **Andorra:** La Llei d'ordenació de l'ús de la llengua oficial, de 16 de desembre de 1999,⁴⁷ imposa l'ús de la llengua oficial, el català, en determinats àmbits de les empreses (rètols, publicitat, etc.) però no en altres com l'etiquetatge (a diferència de la Llei de Quebec, per exemple).

Com a conclusió d'aquest apartat podem afirmar que als països democràtics es considera legítim que els poders públics estableixin obligacions lingüístiques que imposin l'ús d'una llengua determinada tant en l'àmbit oficial com en altres usos públics. L'ús lingüístic per part de les empreses és lliure si no hi ha una norma que el condicioni. Els poders públics intervenen quan consideren que cal protegir una llengua o per altres raons d'interès públic. Per exemple, es pot considerar d'interès públic garantir que els ciutadans rebin els missatges en la llengua o les llengües oficials i per tant en una llengua que els sigui comprensible. Aquesta mena d'intervencions sembla que tenen més legitimitat si la supervivència de la llengua corre perill.

3.1.2. Dret internacional

El dret internacional ens mostra, d'una banda, una certa sensibilitat a favor de la supervivència de les llengües regionals o minoritàries, que es

46. <http://www.admin.ch/ch/f/rs/c101.html>. No tenim notícies de la protecció jurídica del francoprovençal.

47. <http://catala.andorra.ad/CatalaAnd/Llei.htm>.

tradueix en actuacions específiques en pro de les minories lingüístiques, especialment a Europa. Però, d'altra banda, sigui per inèrcia o a falta d'un grau suficient de conscienciació que faci equiparar realment en el pla jurídic les llengües oficials de les institucions europees amb les llengües minoritàries, les disposicions concretes que emanen per exemple de la Comunitat Europea només tenen en compte les llengües oficials de les institucions europees, de manera que en la pràctica aquestes disposicions arriben a prohibir l'ús de les llengües minoritàries, encara que siguin oficials en part d'un estat membre, com és el cas del català o de l'èuscar.

Actuacions favorables a les llengües minoritàries

Cal destacar en sentit positiu l'obertura, el 5 de novembre de 1992, a la ratificació dels estats de la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries,⁴⁸ adoptada en forma de Convenció pel Comitè de Ministres del Consell d'Europa. A l'Estat espanyol va entrar en vigor el dia primer d'agost de 2001, encara que, tal com observa encertadament Santiago Castellà Surribas,⁴⁹ va adquirir plena eficàcia interna després de la seva publicació en el BOE núm. 222, de 15 de setembre de 2001 (BOE suplement núm. 15 en llengua catalana, d'1 d'octubre del mateix any).⁵⁰ Cal afegir, així mateix, com a aspecte positiu, l'existència de nombrosos acords d'organismes internacionals a favor de les minories.

Actuacions contràries a les llengües minoritàries

Existeixen nombroses directrius sectorials que obliguen a l'ús de les llengües oficials de les institucions de la Comunitat Europea. Per exemple, la reglamentació europea de vins i caves, encara que només és aplicable als vins i caves que travessen fronteres internes de la Unió, imposa directament l'ús de les llengües oficials de la Comunitat. La Directriu 97/4/CE del Parlament Europeu i del Consell de 27 de gener de 1997, per la qual es modifica la Directriu 79/112/CEE del Consell, relativa a l'aproximació de les legislacions dels estats membres en matèria d'etiquetatge, presentació i publicitat dels productes alimentaris destinats al consumidor final, va afegir un article 13 bis a la Directriu 79/112 que, entre d'altres coses, permet

48. <http://www6.gencat.net/llengcat/legis/docs/cartaeur.pdf>.

49. *La ratificació de l'Estat espanyol a la Carta europea de llengües regionals o minoritàries*, CIEMEN, MERCATOR, dret i legislació lingüística, documents de treball 8, Barcelona, 2002, pàg. 8. <http://www.ciemen.org/mercator/pdf/wp8-cat-def.pdf>.

50. http://www.boe.es/boe_catalan/dies/2001-10-01/pdfs/A02320-02336.pdf.

per primera vegada als estats membres imposar l'etiquetatge en alguna «d'entre les llengües oficials de la Comunitat».⁵¹

3.2. *La normativa lingüística relativa a les empreses abans de la Llei de política lingüística*

La LNL amb prou feines feia referència als àmbits socioeconòmics. L'única referència expressa que podíem trobar-hi era a l'article 25, que simplement ordenava al Govern català que fomentés «la normalització de l'ús del català en les activitats mercantils» i «publicitàries», entre d'altres.

L'article 2.1 declarava un conjunt de drets en relació amb l'ús del català que contenien el d'expressar-se en català, «de paraula o per escrit, en les relacions i actes públics, oficials i no oficials». L'apartat afegia que «Aquest dret suposa, particularment, poder: adreçar-se en català, de paraula i per escrit», entre d'altres àmbits que se citen, «a les empreses públiques i privades», i també «desenvolupar en català les activitats professionals» i «laborals». L'article 2.2 prohibia les discriminacions per raó de llengua. La Llei no especificava les conseqüències o les sancions per infracció d'aquest article, amb la qual cosa, en els múltiples casos que es produïen —i encara es produeixen— infraccions del dret a dirigir-se en català i discriminacions pel seu ús, en aquella època només era possible promoure un procediment judicial per aconseguir una sentència favorable. Sigui pel cost d'un procés judicial, per la dificultat de provar en molts casos l'existència de la infracció o la discriminació, o pel costum forçosament adquirit després d'anys de prohibicions d'adreçar-se en castellà als desconeguts o de canviar a castellà davant de qualsevol eventualitat (que l'interlocutor s'expressi en castellà, o que digui que no entén el català), el fet és que no es coneix cap demanda judicial contra una empresa pel fet que els seus empleats no atenguessin un client que s'hi adrecés en català. Sí que hi havia queixes als organismes públics, a les organitzacions no governamentals, als mitjans de comunicació o directament a les empreses que les motivaven pel fet de no usar el català.

En definitiva, doncs, a partir de la LNL els esforços del Govern català

51. La disposició actualment vigent és l'article 16 de la Directriu 2000/13/CE del Parlament Europeu i del Consell de 20 de març de 2000, relativa a l'aproximació de les legislacions dels estats membres en matèria d'etiquetatge, presentació i publicitat dels productes alimentaris (DO L 109 de 6.5.2000, p. 29). http://europa.eu.int/eur-lex/pri/es/oj/dat/2000/L_109/L_10920000506es00290042.pdf.

per aconseguir d'augmentar l'ús del català en les empreses es tradueixen en mesures de foment d'aquest ús i de prestacions de serveis des de les administracions, tant per desplegar i estendre aquestes mesures de foment al llarg del territori com per oferir serveis lingüístics a la població i a les empreses. Aquestes mesures de foment també havien de donar compliment a l'article 27.1 LNL, que ordenava al Govern català establir un pla perquè la població prengués consciència davant «la normalització de l'ús lingüístic a Catalunya consegüent a la vigència» de la LNL, i han pres formes diverses.

Al costat de les mesures de foment i de l'existència de serveis lingüístics, abans de la LPL de 1998 hi va haver en canvi una escassa legislació que desenvolupés els drets lingüístics dels consumidors o que fins i tot obligués a usar el català. Valgui com a exemple l'absència de qualsevol referència lingüística a la Llei catalana 1/1990, de 8 de gener, sobre la disciplina del mercat i de defensa dels consumidors i dels usuaris.⁵² Una llista possiblement exhaustiva o gairebé exhaustiva d'aquestes disposicions podria ser la següent.⁵³

- Ordre de 18 de febrer de 1986, de normalització lingüística dels rètols utilitzats en la senyalització d'aparells i instal·lacions.⁵⁴
- Ordre d'11 de juliol de 1986. Els rètols dels càmpings han d'estar en les 5 llengües previstes. Segons el Decret 171/1991, de 16 de juliol, els fulls de reclamació d'aquests establiments han d'anar en 6 llengües més l'aranès.
- Decret 166/1990, de 20 de juny, pel qual es regula la prestació del servei de transport de vehicles automòbils avariats, article 3.⁵⁵
- Decret 78/1991, de 8 d'abril, sobre l'ús de la toponímia, afectat pels decrets 59/2001, de 23 de gener, pel qual s'estableix la Comissió de Toponímia i 60/2001, de 23 de gener, pel qual es regula el procediment per a al canvi de denominació dels nuclis de població i les en-

52. http://www.gencat.net/etc/doc/doc_74143314_1.pdf.

53. Excloem d'aquest estudi, per la seva especificitat, la normativa reguladora de quotes en mitjans de comunicació, audiovisuals i en l'àmbit educatiu, excepte la referència breu que farem més endavant al Decret 237/1998, de 8 de setembre, sobre mesures de foment de l'oferta cinematogràfica doblada i subtitulada en llengua catalana. (DOGC 2725, de 16-9-98), que desenvolupava l'article 28.3 LPL, i a l'Acord 118/2004, de 17 de novembre, pel qual s'aprova la Instrucció general del Consell de l'Audivisual de Catalunya sobre la presència de la llengua i la cultura catalanes i de l'aranès en els mitjans de comunicació audiovisuals. Aquestes normes es poden consultar, com la majoria de les que citarem, a <<http://www6.gencat.net/llengcat/legis/recull.htm>>.

54. http://www6.gencat.net/llengcat/legis/docs/tr_ordre18_2_86.pdf

55. http://www6.gencat.net/llengcat/legis/docs/tr_decret166_90.pdf.

- titats municipals descentralitzades.⁵⁶ Obliga a l'ús de les denominacions oficials dels topònims catalans dels mapes i les guies turístics.
- Ordre de 25 de juny de 1992, sobre documents de control del transport de viatgers per carretera, articles 2.1, 13.3 i 24.2.⁵⁷
  - Llei 3/1993, de 5 de març, de l'estatut del consumidor, articles 26, 27, 28, 29.f), disposicions addicional 3a, transitòria 1a i 2a i final 1a i 2a.⁵⁸
  - Decret 298/1993, de 8 d'octubre, de modificació del Decret 147/1987, de 31 de març, pel qual es regula l'activitat industrial i de prestació de serveis en els tallers de reparació de vehicles automòbils, dels seus equips i components, articles 12.1, 12.3, 12.4 i 12.6.⁵⁹ S'aplica en lloc del Reial decret 1457/1986, de 10 de gener, pel qual es regula l'activitat industrial i de prestació de serveis en els tallers de reparació i de vehicles automòbils, dels seus equips i components, l'article 12 del qual obligaria a l'ús del castellà.⁶⁰ El Decret 298/1993 deroga l'Ordre de 31 de maig de 1987 que amb la de 3 d'octubre de 1986 ja van imposar l'ús del català en aquests rètols.
  - Decret 53/1994, de 8 de febrer, sobre el règim de preus, reserves i serveis complementaris en establiments d'allotjament turístics, articles 1.1 i 10.⁶¹

56. http://www6.gencat.net/llengcat/legis/docs/tr_decret78_91.pdf. L'ús incorrecte de la toponímia no sembla sancionable directament, però sí que ho podria ser quan comportés la infracció de l'obligació de l'ús del català en els casos prescrits per la Llei (per exemple, des de la L.P.L. de 1998 han de ser en català els rètols fixos no protegits per la legislació de la propietat industrial i els documents en què s'ofereixin serveis), o en la mesura que existeixi una obligació legal de fer constar la raó social o una direcció ja que aquesta direcció ha de contenir les denominacions toponímiques oficials. Així, per exemple, l'ús de toponímia indègudament traduïda podria contravenir l'article 19 del Decret 213/2001, de 24 de juliol, de protecció dels drets del consumidor i usuari en la prestació de serveis sobre els béns de naturalesa duradora, que sota l'epígraf «Publicitat dels serveis» disposa que «Qualsevol mena de forma de comunicació publicitària o promocional dels establiments subjectes a aquesta disposició ha d'incorporar la raó social i el domicili de l'empresa, on es puguin fer efectives les posteriors reclamacions i consultes per part de l'usuari. (...)», o a l'article 8 de la Llei 3/1993, de 5 de març, de l'estatut del consumidor, que regula la veracitat i la suficiència de la publicitat i la informació i obliga que (2) «Tota la informació continguda en els envasos, els embalatges i les etiquetes dels productes i la que es proporioni mitjançant la publicitat en els punts de venda ha de ser veraç i suficient en relació amb els aspectes següents: b) Origen».

57. http://www6.gencat.net/llengcat/legis/docs/em_ordre25_6_92.pdf.

58. http://www6.gencat.net/llengcat/legis/docs/em_llei3_93.pdf. Segons la disposició final 1a, el 26.a) no és aplicable directament sinó a través d'un desplaçament que queda reforçat legalment per aquesta disposició.

59. http://www6.gencat.net/llengcat/legis/docs/tr_decret298_93.pdf.

60. http://www6.gencat.net/llengcat/legis/docs/tr_rd1457_86.pdf.

61. http://www6.gencat.net/llengcat/legis/docs/em_d53_94.pdf.

- Decret 168/1994, de 30 de maig, de reglamentació de les agències de viatges, articles 4.2.c), 15 i 16.⁶²
- Decret 317/1994, de 4 de novembre, pel qual s'estableixen normes sobre l'ordenació i la classificació dels establiments de restauració, articles 15.1 i 18.1.⁶³
- Decret 290/1995, de 28 de setembre, pel qual es regulen determinades activitats de prestació de serveis a domicili, articles 2, 3 i 4.⁶⁴
- Llei estatal 18/1997, de 13 de maig, de modificació de l'article 8 de la Llei del contracte d'assegurança per garantir la plena utilització de totes les llengües oficials en la redacció dels contractes.⁶⁵

D'aquest conjunt de disposicions cal destacar la Llei catalana 3/1993, de 5 de març, de l'estatut del consumidor, ja que es tracta de la primera llei catalana que va pretendre establir uns drets lingüístics directament relacionats amb els drets dels consumidors. A continuació parlarem d'aquesta Llei juntament amb la LPL.

3.3. *La regulació del sector socioeconòmic de la Llei de política lingüística i el seu desplegament i aplicació*⁶⁶

3.3.1. El capítol cinquè de la LPL de 1998 i l'Estatut del consumidor de 1993

Una de les novetats de la LPL de 1998 en relació amb la precedent, la LNL de 1983, és l'establiment d'unes normes generals sobre l'ús del català per al món econòmic. D'aquesta manera, el món del treball i de l'empresa passa a

62. http://www6.gencat.net/llengcat/legis/docs/em_d168_94.pdf.

63. http://www6.gencat.net/llengcat/legis/docs/em_d317_94.pdf.

64. http://www6.gencat.net/llengcat/legis/docs/em_d290_95.pdf.

65. http://www6.gencat.net/llengcat/legis/docs/em_llei18_97.pdf.

66. Seguim en part el capítol XIV *El món socioeconòmic* http://www6.gencat.net/llengcat/informe/catala/cap14_03.pdf de l'Informe sobre política lingüística 2003 elaborat per la Secretaria de Política Lingüística, presentat i aprovat durant el mes de desembre de 2004 en el Ple del Consell Social de la Llengua Catalana i al Parlament de Catalunya. Segons la pàgina web on està exposat <<http://www6.gencat.net/llengcat/informe/index.htm>>, conté les actuacions més rellevants en matèria de política lingüística realitzades durant l'any 2003 i un conjunt de dades que permeten conèixer la situació de la llengua catalana en diversos àmbits de la societat. Sobre els aspectes de la LPL que afecten les empreses es pot trobar informació addicional a <<http://www6.gencat.net/llengcat/legis/faqllei.htm>> i sobre la presència de la llengua catalana en les activitats econòmiques a <<http://www6.gencat.net/llengcat/sector/index.htm>>.

ser un dels protagonistes del procés de recuperació de la llengua catalana, d'acord amb el paper fonamental de l'economia i el treball a la societat.

Les normes d'ús del català en el món socioeconòmic que preveu la LPL de 1998 estan contingudes a l'article 15 i el capítol cinquè de la Llei (articles 30 a 36) i als articles 26 i 27 de la Llei 3/1993, de 5 de març, de l'estatut del consumidor (en l'esquema i d'ara endavant, EC). Les normes que estableixen obligacions positives per a totes les empreses que operen a Catalunya són esquemàticament les següents:

- Contractes i documents d'oferta de serveis (articles 15.3 LPL, 2a frase, amb un contingut similar al 26.b EC, i 32.3 LPL)
- Atenció passiva (article 32.1 LPL, amb un contingut idèntic al 27 EC)
- Retolació (articles 32.3 i 36.4 LPL)
- Documents de les entitats financeres (article 15.5 LPL)
- Etiquetatge d'alguns productes catalans (article 34.2 LPL)
- Període transitori (DT 2a) i sancions (DA 5a.b).

El contingut d'aquestes disposicions obliga totes les empreses a comprendre o usar el català en els casos següents:

- Contractes i documentació d'oferta de serveis. Els contractes d'adhesió, normats, contractes amb clàusules tipus o condicions generals han d'estar a disposició immediata dels clients en català i en castellà, en exemplars separats. Qualsevol part interessada té dret a rebre en català la documentació relacionada amb algun dels contractes esmentats com, per exemple, els rebuts i les altres comunicacions que se'n deriven (articles 15.3 LPL, 2a frase i 26.b EC).⁶⁷ Tots els documents d'oferta de serveis destinats a les persones usuàries i consumidores dels establiments oberts al públic han d'estar redactats, almenys, en català (article 32.3 LPL). A més, les companyies financeres i d'assegurances han d'usar el català a la resta de docu-

67. L'Ordre TIC/385/2003, de 21 d'agost, per la qual s'estableixen normes dirigides a millorar la informació al consumidor en determinats contractes, <<http://www.gencat.net/diari/3976/03253033.htm>>, es va limitar a repetir, quan es refereix a l'obligació de disposar de contractes en català i en castellà en exemplars separats, cosa que ja va establir l'EC i la LPL, desaprofitant així l'ocasió per ordenar, per exemple, l'oferta per defecte de la versió catalana dels contractes. És cert que les infraccions d'una obligació d'aquest tipus són de comprovació difícil, però hauria estat una previsió raonable, de fàcil compliment, que segurament hauria contribuït a augmentar en alguna mesura l'ús del català en els contractes.

ments no esmentats fins ara que puguin oferir als seus clients (article 15.5 LPL).

- L'atenció directa al públic i la retolació comercial. Les empreses que es dediquen a la prestació de serveis en l'àmbit territorial de Catalunya han d'estar en condicions de poder atendre els consumidors i consumidoras quan aquests s'expressin en qualsevol de les llengües oficials a Catalunya (article 32.1 LPL, idèntic al 27 EC) i han de tenir almenys en català la senyalització i els cartells d'informació general de caràcter fix (article 32.3 LPL).
- La retolació interior dels centres de treball ha d'estar redactada almenys en català (article 36.4).
- L'etiquetatge. A partir de febrer de 2003 (DT 2a.2 LPL), les dades obligatòries i les informacions voluntàries addicionals que figuren en l'etiquetatge dels productes catalans amb denominació d'origen, i dels productes artesanals que es distribueixen en l'àmbit territorial de Catalunya han de ser, com a mínim, en català. Entre els productes de gran consum, aquesta mesura afecta els vins, els caves i els olis.

La mateixa Llei preveu obligacions addicionals per a determinades empreses per la seva vinculació amb l'Administració o pel fet de prestar un servei públic:

- Les empreses públiques de la Generalitat i de les corporacions locals (per exemple, Transports de Barcelona, Ferrocarrils de la Generalitat o ADIGSA) i les seves empreses concessionàries (els titulars de ports esportius o estacions d'esquí, d'autopistes i vies de peatge, de seguretat, d'equipaments culturals o de neteja de vies públiques, entre d'altres) quan gestionen o exploten el servei concedit, han d'utilitzar el català en les seves actuacions i documentació internes i en la retolació, i també en les comunicacions i notificacions, incloent-hi les factures, adreçades a persones residents en l'àmbit lingüístic català (article 30 LPL). Tot això novament a més de les obligacions anteriorment exposades per a totes les empreses.
- Les empreses de servei públic, com les de transports (autobusos, ferrocarrils, aviació), subministraments (aigua, gas, electricitat) o comunicacions (telefonía, correus), a més de les obligacions anteriorment exposades han d'utilitzar almenys el català en la retolació i la megafonia, com també en les comunicacions i notificacions escrites, incloent-hi les factures, que adrecen a persones residents a Catalunya, sense perjudici del dret de les persones físiques a rebre-les en castellà

si ho demanen (article 31 LPL), i amb la condició que, si es tracta de serveis que ofereix directament l'Estat, com és el cas de RENFE, Correus i Telègrafs i AENA entre d'altres, és aquest qui ha de preveure les mesures necessàries per donar compliment a aquest mandat.

- Empreses concertades o subvencionades. A més de les obligacions anteriorment exposades per a totes les empreses, han d'utilitzar també, almenys, el català en la retolació, en els avisos i en la documentació adreçats al públic, com a mínim quan estiguin vinculats a l'objecte de l'ajuda o conveni (article 33 LPL).
- La publicitat. Si bé la Llei no obliga les empreses privades a fer la publicitat en català, quan aquesta publicitat constitueixi de fet una oferta de serveis sí que haurà de ser en català. També la publicitat institucional del Govern de la Generalitat, els ens locals i les empreses públiques ha de ser normalment en català.

3.3.2. El règim de disciplina i de sancions

La LPL va establir un règim indirecte de sancions per al cas d'incompliment d'algunes de les obligacions.

Així, segons la disposició addicional cinquena de la LPL, l'incompliment dels articles 15, 30, 31 i 32.3 LPL imputable a les empreses i les entitats concernides es considera una negativa injustificada a satisfer les demandes de les persones usuàries i consumidores a la qual ha d'aplicar-se el règim sancionador que estableix la Llei 1/1990, de 8 de gener, sobre la disciplina del mercat i de defensa dels consumidors i dels usuaris, i en concret el seu article 4.^f⁶⁸

Pel que fa a l'incompliment de l'article 34.2, és directament sancionable a l'empara de la Llei 1/1990, de 8 de gener, perquè l'incompliment de les disposicions que regulen l'etiquetatge de productes és una falta administrativa tipificada directament a l'article 5.^d de la Llei esmentada.⁶⁹

68. Article 4 de la Llei 1/1990: «Infraccions en matèria de transaccions comercials i condicions tècniques de venda i en matèria de preus. Són infraccions en matèria de transaccions comercials i condicions tècniques de venda i en matèria de preus: f) La negativa injustificada a satisfer les demandes del consumidor, de l'usuari, dels expenedors o dels distribuïdors, i qualsevol mena de discriminació respecte a les demandes referides.» http://www.gencat.net/ctc/doc/doc_74143314_1.pdf.

69. Article 5 de la Llei 1/1990: «Infraccions en matèria de normalització, documentació i condicions de venda i en matèria de subministrament o de prestació de serveis. Són infraccions en matèria de normalització, documentació i condicions de venda i en matèria de subministrament o de prestació de serveis: d) L'incompliment de les disposicions que regulen el mercat, l'etiquetatge i l'envàs de productes, la publicitat sobre béns i serveis i els preus d'aquests».

Segons la nostra opinió, malgrat que ni l'article 34.2 ni el 32.1 LPL figurin en la disposició addicional cinquena de la LPL, que remet al tipus sancionador de l'article 4.f de la Llei 1/1990, de 8 de gener, la infracció de tots dos articles és directament sancionable. Ja hem especificat el motiu pel qual efectivament la infracció del 34.2 LPL ho és. Quant al 32.1 LPL, idèntic, com ja s'ha dit, al 27 EC, entenem que no va ser inclòs en la repetida disposició addicional cinquena de la LPL perquè no calia la remissió al tipus sancionador de l'article 4.f de la Llei 1/1990, de 8 de gener. La falta d'atenció al consumidor que s'expressa en una de les dues llengües oficials és ja directament una «negativa injustificada a satisfer les demandes de les persones usuàries i consumidores», i per tant la remissió, en principi, hauria estat innecessària. Si la infracció de l'article 27 EC ja era sancionable des de la seva entrada en vigor en 1993, d'acord amb l'article 29.f EC, res no fa pensar que el legislador de la LPL de 1998 volgués revocar aquest caràcter sancionador en repetir el mateix precepte a l'article 32.1 LPL.

L'incompliment de tots els articles de la LPL citats, que estableixen obligacions lingüístiques, té la consideració de falta lleu,⁷⁰ llevat que s'apreciï una situació clara de predomini al mercat per part de l'empresa infractora, que la negativa a usar el català sigui reiterada, que hi hagi reincidència en el període de sis mesos o que es tracti d'infraccions del mateix tipus generalitzades en un sector determinat.

Les multes per infracció lleu poden ser⁷¹ de fins a 3.000 euros. Les multes per falta greu, entre 3.000 i 30.000 euros.

A més, en determinats supòsits, l'Administració pot imposar una multa coercitiva,⁷² que no pot excedir els 600 euros, si ha fet el requeriment d'execució dels actes i de les resolucions administratives destinades al compliment del que disposa la llei en el cas que s'hagi requerit una empresa perquè doni compliment als articles esmentats, se li hagi donat un termini raonable i no hagi complert dins de termini.

Des de 2001 s'informa les empreses denunciades i les inspeccionades d'ofici de la necessitat de donar compliment a la normativa lingüística, i des de 2002 es requereix les denunciades perquè s'adeqüin a la legislació lingüística en un termini de dos mesos. Aquest requeriment no és de tipus coercitiu però en els casos que no ha estat atès satisfactòriament per l'empresa, la Inspecció de Disciplina de Mercat i de Consum ha iniciat expedients sancionadors, i s'ha arribat en alguns casos a dictar resolucions san-

70. V. el capítol 3 de la Llei 1/1990.

71. V. el capítol 5 de la Llei 1/1990.

72. V. el capítol 6 de la Llei 1/1990.

cionadores per causa d'infraccions de les normes que obliguen a oferir serveis en català o a redactar els rètols en aquesta llengua.

Un comerciant va denunciar públicament que havia rebut una resolució sancionadora en què una part de la sanció era per no usar el català.⁷³ Aquesta excepció confirma la regla que la societat ha acceptat amb normalitat l'existència d'aquestes obligacions lingüístiques, en no ser apreciables discrepàncies obertes. Sí que s'aprecia un percentatge significatiu de casos en què s'incompleix la norma, de manera que es fa necessari establir mecanismes d'informació prèvia a l'atorgament de llicències d'obertura d'establiments comercials.

En aplicació de l'article 23.1 de la Llei 1/1990, de 8 de gener, sobre la disciplina del mercat i de defensa dels consumidors i dels usuaris, que permet la publicitat de les sancions,⁷⁴ el Departament de Comerç, Turisme i Consum del Govern de la Generalitat va divulgar la sanció imposada a la societat estatal Correus.⁷⁵ No es va sancionar Correus per la retolació de la marca, ja que la llei no obliga a això. La sanció era només per les ofertes de serveis i els impresos contractuals de les oficines, redactats només en castellà, excepte en alguns casos que ja són bilingües.

Els dies 10 i 11 de març de 2005 els mitjans de comunicació informen de les primeres sancions contra restaurants de la ciutat de Lleida i voltants.⁷⁶ Malgrat haver estat advertits per dues vegades de la illegalitat de no tenir les cartes en català, i d'haver-los ofert la traducció gratuïta, algun restaurant es va resistir a tenir cartes en català, de manera que finalment la Delegació Territorial de Comerç, Turisme i Consum li va imposar la sanció corresponent. La notícia destaca que han estat objecte d'aquesta campanya d'inspeccions els 304 restaurants de la ciutat i voltants, que les inspeccions no només eren lingüístiques sinó globals i que la presència del català en les cartes després de la campanya ha passat del 53 al 99%.

No tenim en canvi notícies de l'existència de procediments sancionadors per infracció dels articles 32.1 LPL i 27 EC, que donen dret al client a

73. V. per exemple la notícia de 12 de febrer de 2004 en el *Diari de Girona*, <http://www.knosys.net/llengcat/docs/04020160.pdf>, *El Punt*, <http://www.knosys.net/llengcat/docs/04020161.pdf> i altres diaris de la mateixa data.

74. Article 23: «*Publicitat de les sancions* -1 En el cas d'infraccions greus o molt greus, l'autoritat que ha resolt l'expedient pot acordar, per raons d'exemplaritat i en previsió de futures conductes infractores, la publicació de les sancions imposades d'acord amb aquesta Llei, una vegada s'hauran convertit en fermes en la via administrativa.»

75. <http://www.knosys.net/llengcat/docs/04090173.pdf>, <http://www.knosys.net/llengcat/docs/04090187.pdf>, <http://www.knosys.net/llengcat/docs/04090142.pdf> i <http://www.avui.com/avui/diari/04/set/13/pdf/04s13d18.pdf>.

76. <http://www.avui.es/avui/diari/05/mar/11/pdf/05m11d29.pdf>.

ser atès quan s'expressa en català, ni de l'article 34.2 LPL, que obliga a etiquetar en català determinats productes alimentaris. En el primer cas pot haver-hi dificultats en la comprovació dels fets, però no en el segon.

Com afirmen Jonatan Castaño, Joan Solé i Agustí Díaz,⁷⁷ «el món empresarial es mostra reticent a obligacions lingüístiques argumentant sobretot raons econòmiques, però igualment es mostra contrari gairebé a qualsevol intervenció de l'Administració al mercat. Les empreses argumenten sota el prisma del neoliberalisme la no-intervenció de l'Administració en l'economia, però igual que ja es coneixen les *fallides de mercat*, també el mercat comet *fallides culturals*, globalitzant el món i concentrant igual que ho fa amb el capital la cultura en les cultures i llengües majoritàries en les relacions internacionals amb la conseqüent pèrdua de riquesa cultural que això suposa». A banda d'aquesta actitud general de les empreses per raó de la seva finalitat de lucre i de disminució dels costos, a Catalunya és clar que l'existència de sancions lingüístiques no ha generat cap rebuig social, i en canvi és detectable una voluntat clara de les empreses de complir la llei. Potser el problema més greu sigui el desconeixement de les obligacions lingüístiques per part de les empreses, el qual explica el notable percentatge d'infraaccions. També hi pot influir la dificultat de contractació de personal que conegui el català en alguns sectors, la mà d'obra dels quals es nodreix de la immigració més recent. Segons la nostra opinió, la previsió legal d'obligacions lingüístiques i de sancions en cas d'incompliment és un aspecte jurídic indispensable per a la recuperació d'una llengua, encara que lògicament cal aplicar-lo de manera ferma però flexible a la vegada.

La manca de jurisprudència sobre això a Catalunya pot ser deguda en part al caràcter recent de l'aplicació efectiva de les mesures sancionadores en matèria lingüística, però així mateix indica l'escassa conflictivitat que afortunadament ha derivat d'aquestes mesures, tant en seu judicial com entre l'opinió pública, que valora de manera molt positiva la política lingüística al llarg de totes les legislatures. Quant a la possible conflictivitat judicial, tan sols una de les disposicions que regulen obligacions lingüístiques per a determinades empreses ha estat impugnada directament davant els tribunals. Es tracta del Decret 237/1998, de 8 de setembre, sobre les mesures de foment de l'oferta cinematogràfica doblada i subtitulada en català. Malgrat la suspensió cautelar de les mesures sancionadores previstes en aquest Decret, la interlocutòria del Tribunal Superior de Justícia de Cata-

77. «Política lingüística a les empreses multinacionals i empreses de serveis públics a Catalunya», a *Noves SL*, hivern de 2005. http://www6.gencat.net/llengcat/noves/hm05hivern/sole1_4.htm; http://www6.gencat.net/llengcat/noves/hm05hivern/a_sole1_4.htm.

lunya de 4 de febrer de 1999 que la dictava va considerar plenament vàlid el règim de sancions establert en la disposició addicional cinquena de la LPL i va suspendre el règim de sancions del Decret precisament perquè la disposició addicional cinquena citada guarda silenci sobre l'esmentat règim.

3.4. *Disposicions normatives de l'àmbit socioeconòmic posteriors a la LPL*

La competència material de la normativa catalana vigent relativa als diversos sectors de l'activitat econòmica recau en els departaments de Treball i Indústria, de Comerç, Turisme i Consum (relacions laborals, empreses de serveis, consum, comerç i turisme), d'Agricultura, Ramaderia i Pesca (etiquetatge de vins, caves i olis), de Política Territorial i Obres Públiques (companyies de transports, concessionaris) i d'Economia i Finances (entitats financeres, companyies d'assegurances).

Tant abans de la LPL com amb posterioritat a ella, les disposicions normatives reglamentàries que es refereixen a aspectes lingüístics i que afecten establiments comercials o industrials apareixen normalment en el context de la regulació global d'un sector determinat, i no es tracta, doncs, de disposicions exclusivament destinades a desenvolupar aspectes lingüístics.

Més amunt hem recollit les disposicions sectorials anteriors a la LPL de 1998 que contenen prescripcions lingüístiques. La LPL té nombroses disposicions que la desenvolupen, però en l'àmbit socioeconòmic el Govern ha continuat mantenint el criteri de no aprovar decrets i ordres exclusivament lingüístics sinó introduir puntualment articles concrets en les regulacions generals d'un sector determinat. Així ha estat en el cas dels articles 3.3, 4 i 5 de l'Ordre de 16 de desembre de 1999, per la qual es regula el funcionament dels establiments dedicats a la neteja tèxtil,⁷⁸ l'article 18 del Decret 213/2001, de 24 de juliol, de protecció dels drets del consumidor i usuari en la prestació de serveis sobre els béns de naturalesa duradora,⁷⁹ i el 3 i 15

78. http://www6.gencat.net/llegcat/legis/docs/em_ordre16_12_99.pdf.

79. http://www6.gencat.net/llegcat/legis/docs/em_d213_01.pdf. «Tots els establiments han d'estar en disposició de lliurar a l'usuari tota la informació i documentació prevista» en el mateix decret almenys en català. Es refereix a informació de preus, fulls de reclamació, pressupostos, resguards de dipòsit, factures i publicitat. Es consideren béns de naturalesa duradora electrodomèstics, aparells de gas, de telefonia i electrònics, material informàtic, joguines i material esportiu, entre d'altres.»

del Decret 348/2001, de 4 de desembre, pel qual es regulen els centres de bronzejat artificial.⁸⁰

L'apartat 1.5 de l'Acord de 4 de febrer de 2003, del Govern de la Generalitat, pel qual s'aproven noves mesures per impulsar l'ús de la llengua catalana, citat més amunt, ordena a tots els departaments de la Generalitat, pel que fa al seguiment de la normativa, «Continuar incorporant la referència al compliment de la Llei en les normatives reglamentàries relacionades amb la protecció dels drets del consumidor i de l'usuari i els establiments oberts al públic i els centres de treball que impulsa el Departament de Treball, Indústria, Comerç i Turisme⁸¹ tal com s'ha fet en normatives recents, com són, per exemple, els decrets 213/2001, de 24 de juliol, de protecció dels drets del consumidor i l'usuari en la prestació de serveis de naturalesa duradora, i 347/2001, de 4 de desembre, pel qual es regulen els centres de bronzejat artificial». Amb posterioritat a l'última norma citada a l'Acord ha aparegut el Decret 32/2005, de 8 de març,⁸² del Departament de Salut, pel qual es regula la senyalització de les limitacions en la venda de begudes alcohòliques, que a l'article 3 prescriu la redacció «almenys, en català», dels rètols previstos en el Decret. Més destacable és encara el Decret 348/2004, de 20 de juliol,⁸³ pel qual es regulen els criteris de l'habilitació i les funcions del personal de control d'accés de determinats establiments d'espectacles i activitats recreatives, ja que per primera vegada s'exigeix a personal d'empreses privades sense cap vinculació amb l'Administració pública que no només entengui les dues llengües oficials sinó que també sigui capaç d'atendre en català.

Tornant a l'Acord de 4 de febrer de 2003, el mateix apartat 1.5 esmenat ordena, també a tots els departaments, «Culminar el procés d'inclusió de la referència a la normativa lingüística en els formularis d'inspecció dels establiments oberts al públic, com ara comerços, bars i restaurants, gasolineres, cinemes i teatres i altres, que utilitzen els agents d'inspecció de la Generalitat.»

Per acabar l'anàlisi de les obligacions lingüístiques que afecten les empreses citem, pel seu caràcter recent, i encara que pertanyi a l'àmbit dels mitjans de comunicació que hem exclòs de la nostra anàlisi, l'Acord

80. http://www6.gencat.net/llengcat/legis/docs/em_d348_01.pdf. «Tota la informació dirigida a les persones usuàries, tant en els bancs solars, com en el local, de consells d'ins-truccions d'ús, així com d'informació de preus, ha d'estar com a mínim en català.»

81. A l'hora d'escriure aquest article, els departaments s'han dividit en Comerç, Turisme i Consum, d'una banda, i Indústria i Treball, de l'altra.

82. <http://www.gencat.net/diari/4340/05055064.htm>.

83. <http://www.gencat.net/diari/4182/04188069.htm>.

118/2004, de 17 de novembre, pel qual s'aprova la Instrucció general del Consell de l'Audiovisual de Catalunya sobre la presència de la llengua i la cultura catalanes i de l'aranès en els mitjans de comunicació audiovisuals,⁸⁴ ja que estableix mesures que pretenen controlar de manera efectiva el compliment de les obligacions i quotes lingüístiques de:

a) Els operadors de radiodifusió televisiva i sonora gestionats per la Generalitat de Catalunya.

b) Els operadors de radiodifusió televisiva i sonora el títol d'habilitació dels quals correspon d'atorgar a la Generalitat de Catalunya.

c) Els operadors dels serveis de radiodifusió televisiva i sonora que, independentment del mitjà de transmissió utilitzat, tinguin un àmbit de cobertura que no sobrepassi el territori de Catalunya. S'inclouen els operadors d'accés condicional, els operadors que prestin aquest servei a través de xarxes de telecomunicacions i els operadors d'altres serveis quan efectuïn programació adreçada específicament a les persones usuàries de Catalunya.

3.5. *Oportunitats i amenaces*

Si bé les mesures de foment són comunament i pacíficament acceptades, les mesures obligatòries a favor de les llengües diferents del castellà són rebutjades per certa doctrina que guarda silenci respecte al fet que nombroses normes estatals, tant franquistes com de l'època democràtica, imposen forçosament el castellà, fins i tot als territoris amb una llengua pròpia diferent. També la normativa comunitària europea imposa les llengües oficials de les institucions europees en àmbits aliens a aquestes institucions, i implícitament prohibeix les llengües europees no oficials de les institucions, que queden relegades juntament amb la resta de llengües. No és sensat anar contra les mesures que imposen les llengües minoritàries en determinats àmbits i legitimar, en canvi, les normes que obliguen a usar la llengua majoritària, i encara menys ho és negar l'existència de normes o vies de fet que imposen o han imposat el castellà. En definitiva, l'existència d'obligacions lingüístiques als països democràtics i a la Unió Europea demostra que es tracta d'una pràctica perfectament acceptada, si bé segons la nostra opinió aquestes normes són contràries als convenis internacionals de protecció de les minories quan discriminen els parlants de llengües minoritàries.

84. <http://www.gencat.net/diari/4281/04329128.htm> i http://www6.gencat.net/llegcat/legis/docs/mc_acord118_2004.pdf.

És cert que el dret ha de ser més caut amb les mesures obligatòries pures que amb les altres, però això no les deslegitima amb caràcter general. Les mesures obligatòries són de mínims i com a tals han d'estar previstes per als aspectes més importants de la imatge lingüística del país, i han d'afectar principalment les institucions públiques però també les privades, i per tant el seu personal, amb ple respecte als drets individuals, sobretot dels ciutadans i consumidors amb els quals es relacionen.

4. LA POLÍTICA DE CONTRACTACIÓ PÚBLICA

4.1. *Evolució a Catalunya*

L'article 4 del Decret 107/1987, de 13 de març, pel qual es regula l'ús de les llengües oficials per part de la Generalitat de Catalunya⁸⁵ estableix que «Els estudis, projectes i treballs anàlegs que la Generalitat encarregui a tercers dins de l'àmbit territorial català hauran de ser-li lliurats en català, llevat que la seva finalitat exigeixi la redacció en una altra llengua». L'article 15 del mateix reglament disposa que «tots els documents contractuals subscrits per la Generalitat de Catalunya seran redactats en català. Cas que l'altra part contractant ho solliciti, s'adoptarà el sistema de doble text català-castellà». La primera disposició és correcta, si bé hauria de referir-se a tot l'àmbit lingüístic català, no només al territorial, tal com fan correctament altres articles del mateix Decret i la també vigent LPL. Entenem que la segona disposició reproduïda, és a dir l'article 15, hauria d'imposar simplement l'ús del català, o si s'escau l'occità, en els contractes de la Generalitat, i fins i tot caldria estendre la norma a totes les administracions públiques en virtut del principi de propietat de les llengües catalana i occitana. Aquestes tímides disposicions, encara vigents, obrien no obstant això una escletxa davant tot un camp de possibilitats: el de la influència lingüística de les administracions com grans compradores. L'interès públic que constitueix la promoció de les llengües pròpies de Catalunya podia unir-se al poder de contractació i compra de les administracions, que en no actuar davant els contractistes com a servidores públiques sinó com a clientes poden condicionar l'actuació de nombroses empreses.

Una circular de 24 d'abril de 1989, distribuïda pels secretaris generals de tots els departaments de la Generalitat, i teòricament encara vigent, ordenava el següent:

85. http://www6.gencat.net/llengcat/legis/docs/gc_decret107_1987.pdf.

En el punt 4.4:

«Quant als subministraments en general, els departaments vetllaran perquè els textos que contingui el material siguin en català, i comunicaran a la Direcció General de Política Lingüística els incompliments més freqüents d'aquesta instrucció.

»Les agendes i dietaris de despatx del personal estaran redactats en català, i les màquines d'escriure, els teclats i les impressores dels ordinadors que es comprin, han d'estar preparats per treballar en català.

»En les bases dels contractes de subministrament de les màquines d'escriure i de les impressores dels ordinadors es farà constar que han de portar la grafia catalana, d'acord amb el Reial decret 2707/1985, de 27 de desembre (BOE núm. 64, de 15 de març de 1986). També es farà constar que es valorarà que els programes dels ordinadors, els manuals i un altre material informàtic estigui escrit en català.»

El punt 4.5 de la circular amplia una mica el que disposa l'article 4 del Decret 107/1987, de 13 de març, reproduït més amunt:

«És obligat que en els contractes que s'encarreguin a tercers estudis, projectes, programes d'ordinador i aplicacions i treballs anàlegs, es faci constar que s'han de lliurar en català.»

El punt 4.6 afegeix el següent:

«En les bases i clàusules dels contractes de concessions d'obres, serveis i subministraments de qualsevol tipus, es farà constar expressament que el contractista o el concessionari estarà obligat a usar el català en els rètols, publicacions, avisos i totes les relacions que tingui com a tal, en les seves activitats radicades a Catalunya, d'acord amb el Decret 107/1987, de 13 de març (DOGC núm. 827, de 10 d'abril) i amb les altres disposicions relatives a l'ús de les llengües oficials. Si escau, també hauran de tenir en compte les relatives a l'aranès.»

Després d'alguns acords de l'antiga Comissió de Política Lingüística,⁸⁶ ordenant a tots els serveis de contractació dels departaments de la Generalitat la inclusió de clàusules lingüístiques en la contractació, es pot dir que

86. Creada pel Decret 396/1983, de 8 de setembre, i substituïda per l'actual Comissió Tècnica de Política Lingüística, regulada pel Decret 36/1998, de 4 de febrer, de mesures per a l'aplicació de la LPL. http://www6.gencat.net/llengcat/legis/docs/gc_decret36_1998.pdf.

l'aplicació de tals acords i de la circular va ser desigual si no ignorada per alguns departaments.

Més recentment, l'apartat 1.3 de l'Acord de 4 de febrer de 2003, del Govern de la Generalitat, pel qual s'aproven noves mesures per impulsar l'ús de la llengua catalana, citat més amunt, en relació amb la contractació de la Generalitat, va ordenar «Incloure en les llistes de productes que han d'adquirir els departaments, els productes que s'ajustin a la normativa que indica que han d'estar etiquetats almenys en català. (Comissió Central de Subministraments i secretaries generals dels departaments)», i «Incloure una clàusula en la contractació d'obres públiques, semblant a la que ja s'inclou a la resta de contractes de la Generalitat, que disposi que l'adjudicatari ha d'utilitzar el català en els rètols, publicacions, avisos i altres comunicacions d'acord amb la Llei. (Tots els departaments)».

Així mateix, l'apartat 1.1 del mateix Acord ordena, en l'àmbit de la concessió de llicències, «Establir el mecanisme jurídic adequat a fi que, tant l'Administració de la Generalitat com les administracions locals, incloguin en el tràmit de concessió de llicències o autoritzacions d'obertura d'establiments o d'instal·lació de rètols les actuacions procedents per al compliment de l'article 32.3 de la Llei de política lingüística, que disposa que la senyalització i els cartells d'informació general dels establiments oberts al públic han d'estar redactats almenys en català. (Tots els departaments)».

La Recomanació 2/2003, de 4 de març, del Ple de la Junta Consultiva de Contractació Administrativa de la Generalitat de Catalunya sobre clàusules lingüístiques en la contractació administrativa,⁸⁷ va dictar diverses recomanacions segons el tipus de contracte per aplicar el susdit acord preceptiu. Així, la Junta proposa la següent recomanació:

«Recomana a tots els òrgans de contractació de la Generalitat de Catalunya la inclusió, en els plec de clàusules administratives dels corresponents contractes, de la clàusula lingüística general i de les clàusules lingüístiques específiques en funció de cada tipus de contracte i d'acord amb els models següents:

»a) Clàusula general

L'empresa adjudicatària del contracte i els subcontractistes han d'utilitzar el català en els rètols, publicacions, avisos i altres comunicacions de caràcter general que tinguin una relació directa amb l'execució de les prescripcions objecte del contracte; tot això, d'acord amb les regulacions contin-

87. <http://www.gencat.net/economia/jcca/idr/docs/2003-02-rec.pdf>.

gudes a la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística. En l'àmbit territorial de la Val d'Aran s'utilitzarà l'aranès.

»b) Clàusula per a contractes de concessió de serveis públics

»Quan gestionen o exploten el servei concedit, els concessionaris dels serveis públics han d'utilitzar normalment el català en les actuacions i la documentació internes, en la retolació, en les comunicacions per megafonia, en les instruccions d'ús, en l'etiquetatge i en l'embalatge dels productes o els serveis que produeixen o ofereixin. Així mateix, han d'utilitzar normalment el català en les comunicacions i les notificacions dirigides a persones físiques o jurídiques residents en l'àmbit lingüístic català, incloent-hi les factures i altres documents de trànsit, sense perjudici del dret dels ciutadans i ciutadanes a rebre-les en castellà si ho demanen, d'acord amb les regulacions contingudes a la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística.

»c) Clàusula per a determinats contractes de subministraments. En la contractació de subministraments de productes catalans que gaudeixin de denominació d'origen, de denominació comarcal o de denominació de qualitat, i també en la contractació de subministraments de productes artesanals que es distribueixin en l'àmbit territorial de Catalunya, es requerirà necessàriament que, com a mínim, l'etiquetatge sigui en català.

»d) Clàusula per a contractes de consultoria i assistència i de serveis. D'acord amb el que preveu l'article 4 del Decret 107/1987, de 13 de març, pel qual es regula l'ús de les llengües oficials per part de l'Administració de la Generalitat de Catalunya, l'estudi/el projecte/el treball... (depèn de l'objecte contractual) encarregat ha de ser lliurat en català (llevat que la seva finalitat exigeixi la redacció en una altra llengua).»

Posteriorment, la mateixa Junta va dictar una nova Recomanació 3/2003, de 18 de juliol,⁸⁸ per proposar una clàusula lingüística en determinats contractes de subministrament:

«Es recomana que tots els òrgans de contractació de la Generalitat de Catalunya incloguin en els plec de clàusules administratives de determinats contractes de subministrament (segons l'objecte concret del contracte) la clàusula següent:

“L'empresa adjudicatària, en el termini de ....., des de la data de formalització del contracte, facilitarà en català els manuals d'instrucció o documentació tècnica dels béns o productes objecte del contracte”.»

88. <http://www.gencat.net/economia/jcca/idr/docs/2003-03-rec.pdf>.

L'Acord per a un govern catalanista i d'esquerres a la Generalitat de Catalunya,⁸⁹ de 14 de desembre de 2003, declara, en l'apartat VI «Política lingüística» que «la situació actual de l'ús social de la llengua catalana necessita d'una resposta urgent i decidida del Govern de la Generalitat, en els seus diversos àmbits d'actuació, que es formularà a través d'un Pla d'acció i suport de la llengua catalana, que es concretarà en els eixos següents:

»1. La prioritització de l'ús social del català, justament en el comerç i en l'etiquetatge, a través de mesures d'acció positiva, entre les quals les referents a les compres i la contractació pública de la mateixa Generalitat.»

D'acord amb això, el Pla d'acció de política lingüística 2004-2005 aprovat per l'actual Govern de la Generalitat de Catalunya el juliol de 2004 preveu, en l'apartat 5.4 sobre el «Món socioeconòmic», subapartat 5.4.1, l'aprovació d'una «Normativa lingüística aplicada a la contractació de la Generalitat», que es concretava especificant que «al llarg de 2004 s'aprovarà la nova normativa lingüística aplicada a la contractació de productes, obres i serveis».⁹⁰

En aplicació d'aquesta previsió, el 30 de novembre de 2004 el Govern català ha adoptat una sèrie d'acords⁹¹ entre els quals figuren «mesures per fomentar l'ús del català mitjançant la contractació pública, les subvencions i els crèdits i avals atorgats per l'Administració de la Generalitat i les entitats que hi estan adscrites o vinculades.»

El Govern considera prioritari reforçar l'ús del català en l'àmbit de la contractació pública de la Generalitat i amb aquesta finalitat l'acord ordena que «els òrgans competents de l'Administració de la Generalitat i de les entitats que hi estan adscrites o vinculades» incorporin les previsions següents en els plecs de clàusules per a la contractació administrativa:

«— Establir com a condició d'execució del contracte l'obligació d'utilitzar el català en els rètols, publicacions, avisos i en la documentació dirigida al públic, quan tinguin una relació directa amb l'execució de les prestacions objecte del contracte.

89. <http://www.iniciativa.info/popups/acordgovern.pdf>, <http://www.elperiodico.es/info/documents/cas/pacto.pdf>.

90. <http://www6.gencat.net/llengcat/dgpoling/pla.htm> inclou un enllaç al text del Pla d'acció de política lingüística 2004-2005, http://www6.gencat.net/llengcat/dgpoling/pla_2004.pdf, a un resum de dades del balanç del Pla http://www6.gencat.net/llengcat/dgpoling/pla_2004_aval.pdf, al Pla d'acció de política lingüística 2005-2006, http://www6.gencat.net/llengcat/dgpoling/pla_2005.pdf, i a un document de presentació d'aquesta últim, http://www6.gencat.net/llengcat/dgpoling/pla_2005_present.pdf.

91. http://www10.gencat.net/gencat/binaris/AG_301104_tcm32-20445.pdf.

- Esmentar específicament les obligacions que la Llei de política lingüística i les normes que la desenvolupen imposen als adjudicataris de contractes administratius.
- Incorporar com a condició d'execució del contracte l'obligació d'utilitzar el català en aquells supòsits que l'idioma formi part, directament o indirectament, del producte o del servei, sempre que el cost de la mesura es consideri proporcionat als beneficis que es pretenen aconseguir.
- Establir com a causa de resolució del contracte l'incompliment d'aquestes obligacions en aquells supòsits que aquest incompliment tingui una relació directa amb l'execució de les prestacions objecte del contracte.

»No obstant això i per a cada tipus de contracte s'inclouran les següents disposicions:

- En els contractes de subministraments: En el plec de clàusules administratives cal establir l'obligació de facilitar en català els manuals d'instrucció o documentació tècnica dels béns o productes objecte del contracte. D'altra banda i per als contractes de subministrament que incloguin productes catalans amb distintius d'origen i de qualitat i productes artesanals que es distribueixen en l'àmbit territorial de Catalunya, s'ha de fer constar que és condició d'execució del contracte que l'etiquetatge d'aquests productes sigui en català.
- En els contractes de consultoria i assistència de serveis: Els plecs de clàusules han de precisar que els estudis, projectes i treballs anàlegs que la Generalitat encarregui han de ser lliurats en català, llevat que la seva finalitat exigeixi la redacció en una altra llengua.
- En els contractes de gestió de serveis públics: S'establirà que els adjudicataris han d'utilitzar normalment el català en les actuacions i la documentació internes, en la retolació, en les comunicacions per megafonia, en les instruccions d'ús, en l'etiquetatge i en l'emballatge dels productes o els serveis que produeixin o ofereixin. També s'haurà d'utilitzar el català en les comunicacions i notificacions dirigides a persones físiques o jurídiques residents en l'àmbit lingüístic català, sens perjudici del dret dels ciutadans a rebre'l (*sic*) en castellà si ho sol·liciten. En cas que el servei s'hagi de prestar en l'àmbit de la Val d'Aran es preveurà les obligacions (*sic*) d'ús de l'aranès.

»En aquest sentit es crea una comissió de seguiment de les clàusules d'ús del català en la contractació pública (...).»

Amb aquest acord podem dir que per primera vegada la Generalitat mostra una voluntat d'aplicar la seva capacitat com a client per condicionar la contractació a l'ús del català més enllà de les obligacions que estableix la llei per a totes les empreses.

El Pla d'acció de política lingüística 2005-2006 «El català, llengua europea del segle XXI», dins de l'actuació 6, Programa de tecnologies de la informació i la comunicació per a la llengua catalana, inclou una mesura 1 que diu el següent: «Amb la finalitat d'aconseguir un increment en l'ús i la presència del català en els productes i serveis tecnològics, es preveu dur a terme les actuacions següents: c) Fer el seguiment de la inclusió de clàusules lingüístiques en els pròxims concursos de contractació de serveis i subministrament d'aparells de telefonia que convoqui la Generalitat, en el marc de l'Acord adoptat pel Govern el novembre de 2004.»

L'actuació 8 té com a objectiu l'«Augment de l'oferta i la demanda de productes i serveis en català». L'actuació planteja que «un dels objectius del Govern, a través de la Secretaria de Política Lingüística i dels diversos departaments de la Generalitat (cadascun en el seu àmbit de competències), és afavorir l'oferta i la demanda de productes i serveis en català, prioritàriament en l'àmbit comercial i amb una atenció especial a l'etiquetatge de productes i a l'ús del català en els webs.

»En aquest marc, la Secretaria de Política Lingüística preveu impulsar, en el període 2005-2006, diverses actuacions en col·laboració amb els departaments de la Generalitat corresponents i especialment amb el Departament de Comerç, Turisme i Consum.

»Mesura 2. Implicar els ajuntaments en el control del compliment de les previsions de la Llei de política lingüística en l'àmbit dels establiments oberts al públic, ateses les facultats dels ens locals en la concessió de llicències municipals d'obertura d'aquests establiments.»

Per concloure l'evolució de les previsions i recomanacions dels organismes de la Generalitat competents en matèria de contractació pública, escau d'esmentar encara la Recomanació 2/2005, de 5 de maig, de la Comissió Permanent de la Junta Consultiva de Contractació Administrativa, sobre la Inclusió de clàusules lingüístiques en els contractes administratius a fi de fomentar l'ús del català.⁹² Després d'un preàmbul en què es resu-

92. http://www10.gencat.net/pls/ecofin_jcca/p02.dadesDoc?xidi=1&v_any=2005&cv_num=51&cv_tipus=3 i http://www10.gencat.net/ecofin_jcca/idr/docs/2005-02-rec-cat.pdf.

meix l'evolució recent de les recomanacions per a la inclusió de clàusules lingüístiques en la contractació administrativa, «es recomana a tots els òrgans de contractació de la Generalitat de Catalunya, la inclusió en els corresponents Plecs de clàusules administratives o en els documents equivalents de les contractacions que portin a terme, de les clàusules d'ús del català que s'adjunten com a annex a aquesta recomanació, tenint en compte els criteris de modulació en l'aplicació de les clàusules d'acord amb el principi de proporcionalitat que s'indiquen per a cadascun dels contractes».

La recomanació preveu condicions lingüístiques d'execució dels contractes d'obres, de concessions d'obres, de gestió de serveis públics, de subministraments, de consultoria i assistència i de serveis. La recomanació proposa, entre les clàusules lingüístiques, la previsió que «l'incompliment de les obligacions previstes amb relació a l'ús del català i, en general, l'incompliment de qualsevol de les obligacions relatives a l'ús del català que es deriven de les previsions de la <LPL> i de les disposicions que la desenvolupen» sigui «causa específica de resolució». «No obstant això, amb caràcter previ a l'adopció de les mesures de resolució contractual, l'òrgan de contractació podrà requerir l'empresa contractista perquè compleixi les obligacions lingüístiques d'ús del català amb aplicació del sistema de penalitats previst a l'article 95 de la LCAP.»⁹³ «En el cas que el Plec prevegi un sistema específic de penalitats, podrà fer-se remissió al sistema esmentat en lloc de l'article 95 de la LCAP.»

En el cas dels subministraments, «el sistema de contractació centralitzada de béns d'ús comú a l'Administració ha de permetre, per la importància econòmica de les comandes, que es puguin aplicar les clàusules d'ús del català de manera més estricta que en les compres de caràcter departamental o sectorial».

La recomanació invoca, de manera un xic imprecisa, i sempre sense perjudici de l'obligació de complir la LPL, «la modulació en l'aplicació de les clàusules lingüístiques en els contractes d'obres, d'acord amb el principi de proporcionalitat». S'entén que aquesta modulació cal aplicar-la als aspectes lingüístics previstos en les clàusules i que vagin més enllà del que es preceptua en la legislació lingüística.

Efectivament el fet més remarcable i innovador de la recomanació és, tal com ja hem destacat també de l'Acord de Govern de 30 de novembre de 2004, que la Generalitat aposta decididament per aprofitar la seva posició de client en la contractació per garantir no només el compliment de la legislació lingüística sinó també fomentar l'ús del català en l'àmbit del co-

93. <http://www.gencat.net/economia/jcca/rjca/docs/rdl2-00-13.pdf>.

merç, la indústria, els serveis i el tràfic econòmic, mitjançant la inclusió de clàusules lingüístiques que obliguen a l'ús del català en l'execució dels contractes. Així, malgrat que la llei no obliga en general a la disponibilitat lingüística activa del personal de les empreses, ni a l'ús del català en la documentació contractual, ni en les etiquetes dels productes, ni en les factures, ni en molts altres casos, la Junta Consultiva de Contractació Administrativa recomana als departaments de la Generalitat que en els seus contractes d'obra obliguin el contractista a l'ús del català en la mesura que es consideri raonablement possible.

4.2. *Dret comparat*

En dret comparat es troben escasses referències en francès i anglès a actuacions de política lingüística a través de la contractació administrativa. Com s'esdevé en molts casos, semblen ser els quebequesos els qui s'han ocupat del tema de manera que es poden trobar algunes referències a aquesta qüestió a internet. Sembla que almenys des de 1992 el Govern quebequés es planteja una política de compres públiques que tinguin en compte l'ús del francès. En la proposició de política lingüística plantejada en el document intitulat «El francès llengua comuna. Promoure l'ús i la qualitat del francès, llengua oficial i comuna del Quebec» publicat el 1996 per la Direcció de les Comunicacions del Ministeri de Cultura i de les Comunicacions del Govern de Quebec, s'efectuen diverses consideracions sobre la qüestió.⁹⁴

A les pàgines 16 i 17: *«Dans un document de travail déposé en 1993, un comité interministériel, constatant «l'absence d'uniformité dans la politique et la pratique quotidienne» des ministères dans les communications «avec les Québécois issus de communautés culturelles», concluait que, le français étant la langue officielle du Québec, «tout doit être mis en oeuvre pour éviter que le français soit perçu comme un choix linguistique parmi d'autres». Ce rapport n'a pas connu de suites. Le problème reste entier.*

»En ce qui a trait à l'utilisation du français dans les technologies de l'information, le gouvernement du Québec a adopté, en novembre 1992, une politique visant à «obliger chaque ministère et organisme gouvernemental à élaborer un plan de francisation de ses technologies de l'information et à le réaliser à l'intérieur d'une période de cinq ans». Sur les quelque 150 ministères et organismes visés, 43 avaient, en octobre 1995, présenté un premier bilan et adopté un plan de francisation. Depuis lors, 63 ministères et organis-

94. V. per exemple http://www.spl.gouv.qc.ca/langue/pdf/francais_langue_commune.pdf.

mes ont amorcé des travaux en ce sens. On attend toujours le plan de francisation des ministères et organismes qui ne l'ont pas encore déposé. Il reste à suivre l'application de ces plans de francisation des technologies de l'information et à évaluer leurs résultats concrets.

»Le Gouvernement a également ajouté, en mars 1992, une règle d'usage du français à sa politique d'achat, politique qui ne s'applique, aujourd'hui, qu'aux ministères et organismes gouvernementaux. Le bilan a examiné la nature et les limites de cette règle. Elle prévoit que tout le processus d'achat doit se dérouler en français au gouvernement et que le bien livré doit permettre l'usage du français. L'acheteur doit rédiger en français l'avis d'appel d'offres, l'appel d'offres et ses documents d'accompagnement, le devis, les contrats, y compris les contrats de sous-traitance, le bon de commande et la correspondance connexe. Le fournisseur doit faire parvenir en français la correspondance, la soumission et ses annexes, la facturation et les états de compte, le reçu et la quittance, le connaissance, le bulletin de livraison, le certificat de garantie et le mode d'emploi. Dans son application, la règle linguistique est généralement prise en compte par les fonctionnaires qui ont la responsabilité des achats de biens ou de services et la pratique est actuellement favorable à l'usage du français. Cependant, la conjoncture actuelle oblige aussi à être circonspect. On ne sait pas encore aujourd'hui comment la libéralisation et la mondialisation des marchés influenceront les règles d'usage des langues nationales. Enfin, la règle linguistique en matière d'achat public pourrait être étendue à l'ensemble de l'Administration, ce qui augmenterait considérablement le pouvoir d'achat en français.»

A la página 26: «L'approche législative, malgré son importance stratégique, ne peut pas tout régler à elle seule. Toutes les autres politiques adoptées par le Gouvernement doivent prendre en compte la politique linguistique, l'appuyer et la confirmer (...)»

A la página 36: «Dans les ministères ou les organismes, le comité "interministériel de coordination" s'appuiera sur un groupe de travail relevant du sous-ministre ou du président de l'organisme, formé entre autres membres du responsable de l'application de la Charte dans le ministère ou l'organisme, du responsable des achats, du responsable des communications et du responsable de l'informatique et des technologies de l'information. Ce groupe de travail veillera à l'application de la politique linguistique du ministère ou de l'organisme et à l'application des diverses politiques à incidence linguistique édictées par le Gouvernement.»

A la página 37: «Le comité verra à faire appliquer dans les ministères les politiques déjà arrêtées par le Gouvernement et à les étendre à l'ensemble du réseau de l'Administration. Il subsiste, en effet, une certaine équivoque dans

l'application de politiques gouvernementales à incidence linguistique. C'est notamment le cas de la politique d'achat gouvernementale et de la politique d'utilisation du français en informatique et dans les nouvelles technologies, adoptées toutes deux en 1992. Il y a lieu maintenant de rappeler l'existence de ces politiques et la nécessité de les appliquer dans l'administration centrale où le pouvoir d'achat du Québec est de 1,2 milliard de dollars. Il faut aussi les adapter à l'intention des organismes municipaux et scolaires, aux organismes de services de santé et de services sociaux qui font partie de l'Administration. Le pouvoir d'achat serait alors décuplé pour atteindre 14 milliards de dollars.»

Com a conseqüència de l'obligació que tenen les institucions públiques de preveure l'ús del francès en la seva política de compres, es troben a internet nombrosos documents d'aplicació en diverses institucions del document del Secretariat del Consell del Tresor de Quebec «Política sobre els mercats públics».⁹⁵ Aquestes institucions incorporen clàusules lingüístiques en què es condiciona la contractació al compliment de la Carta de la Llengua Francesa o, en el cas de les docents, s'obliga a l'ús del francès com a llengua d'ensenyament, amb condicions particulars per als professors convidats, a més de mesures per afavorir la integració dels estudiants que no són de llengua francesa.⁹⁶

En relació amb les noves tecnologies, Bernard Salvail, de l'Oficina (actualment denominada Quebequesa) de la Llengua Francesa va presentar al Congrés Mundial sobre Polítiques Lingüístiques organitzat per Linguapax i que va tenir lloc a Barcelona del 16 al 20 d'abril de 2002 una ponència denominada «La “francisation” de les tecnologies de la informació a Québec: una intervenció d'èxit variable»:⁹⁷

«En 1996, le Conseil des ministres a adopté la Politique gouvernementale relative à l'emploi et à la qualité de la langue française dans l'Administration, dans laquelle on retrouve des dispositions sur la francisation des TI dans l'appareil gouvernemental et sur l'utilisation du pouvoir d'achat de l'État pour favoriser l'usage du français, notamment dans les nouvelles technologies. La nouvelle politique sur les marchés publics mise en œuvre à la fin de l'année 2000 est venue renforcer cet objectif, d'une part, en élargissant la portée des règles quant aux achats publics à l'ensemble des réseaux publics (éta-

95. <http://www.tresor.gouv.qc.ca/fr/marxi/acheteur/politique.asp>.

96. Per exemple, es pot consultar un document sobre la política lingüística de la Universitat de Quebec a Montreal, aprovat el 6 d'abril de 2004, en l'article 5 del qual es fa referència a la política de compres. http://www.instances.uqam.ca/politiques/Politique_40.html.

97. <http://www.linguapax.org/congres/taller/taller5/Salvail.html>.

blissements municipaux, scolaires et de santé) et, d'autre part, en retenant dans ses huit principes fondamentaux une exigence portant sur les acquisitions en français.

»Pour ce qui touche l'enseignement de niveau secondaire et collégial, le ministère de l'Éducation, à l'automne 2000, a adressé une directive à l'ensemble du réseau informant les administrateurs que l'achat des versions françaises des logiciels est un critère d'attribution des subventions.

»Le contexte législatif et administratif en place et les moyens de renforcement du français contenus dans les recommandations de la commission des états généraux sur la langue constituent de toute évidence un environnement favorable pour mettre en oeuvre les mesures de consolidation linguistique visant à accroître et accélérer la francisation des nouvelles technologies de l'information.
(...)

»Le renforcement des dispositions législatives combiné à une utilisation plus judicieuse du pouvoir d'achat des institutions publiques a eu pour effet notable d'élargir sensiblement l'offre de produits informatiques en français sur le marché québécois. Cependant, il faut faire une distinction entre l'offre potentielle et l'offre commerciale, c'est-à-dire entre l'existence et la disponibilité réelle de produits en langue française conçus et mis en marché par les entreprises informatiques et la présence de ces produits au point de vente.
(...)

»Avec le ministère de l'Éducation

»L'Office a fait des démarches auprès de ce ministère pour faire progresser l'usage de logiciels en français dans l'enseignement professionnel et technique. À la suite de son intervention, la sous-ministre de l'Éducation a acheminé, à la fin de l'année 2000, une lettre à toutes les directions d'établissements d'enseignement public et privé de l'ordre secondaire et collégial les incitant à acheter les versions françaises des logiciels en en faisant un critère pour l'attribution de subventions. Cependant, cette directive a produit peu d'effets et est restée pratiquement sans suite et ce, pour deux raisons: la première étant l'absence d'infrastructure et de mécanisme de suivi au ministère même; la seconde tenant au fait que la mesure annoncée n'est pas récupérée dans les régimes financiers des institutions scolaires. (à compléter)
(...)

»Avec le Secrétariat du Conseil du trésor

»Le Secrétariat du Conseil du trésor joue un rôle clé dans l'application des politiques du gouvernement en matière de langue et il travaille étroite-

ment avec l'Office dans des dossiers d'intérêt commun, notamment pour ce qui concerne les achats publics et la francisation de l'informatique en usage dans les ministères et les organismes gouvernementaux.

(...)

»En résumé

1. *L'offre de produits informatiques en français au Québec se porte assez bien et évolue dans le bon sens, soutenue par une loi bien adaptée, une stratégie concertée de promotion et d'animation et une politique gouvernementale d'achat public favorable aux acquisitions en français.»*

4.3. Oportunitats i amenaces

La inclusió de clàusules lingüístiques en la contractació és una mesura necessària per complementar l'actuació administrativa de promoció de la presència d'una llengua. És una mesura que no obliga totes les empreses sinó només aquelles que volen ser contractistes de les administracions, de manera que un rebuig significatiu a aquesta mena de mesures és molt improbable, ja que l'administració actua com a client i no com a pura servidora dels interessos públics. Aquest tipus de mesures afecten normalment empreses potents que volen guanyar-se la confiança de l'Administració. Les clàusules lingüístiques en la contractació poden tenir importants efectes beneficiosos per a la presència de la llengua objecte de protecció al mercat, sense que les empreses hagin de fer inversions de caràcter forçós, i en cap cas inversions dissuasòries. És d'esperar que la legislació comunitària europea no consideri que les clàusules lingüístiques constitueixin obstacles contraris al dret comunitari. Amb l'esperança que algun dia aparegui algun estudi que llanci llum sobre aquesta qüestió, les clàusules lingüístiques no haurien de tenir més límit que el seu caràcter raonable: primar la presència visible de la llengua i no tant la seva presència per exemple en la documentació interna, i dins de les mesures que exigeixin la documentació en la llengua objecte de protecció, excloure de l'exigència lingüística la documentació prèvia al contracte i posar èmfasi en aquella que deriva del mateix contracte o hi és posterior.⁹⁸

98. En aquest sentit ens vam pronunciar en 1999 davant un plec de clàusules que exigia als licitadors l'ús del català en tota la documentació, de manera que vam proposar eximir de tal exigència la documentació prèvia a l'objecte contractual com per exemple els estatuts de la societat licitadora.

5. ALTRES MESURES

Sense voler entrar en tota la casuística sobre possibles mesures, permeteu-nos d'esmentar el cas del pla de funcionament en català de les oficines judicials de Catalunya, on davant la impossibilitat d'aconseguir la modificació de la Llei orgànica del Poder Judicial⁹⁹ per exigir el coneixement de la llengua oficial pròpia de la seu judicial de destinació del personal, i la consegüent impossibilitat que els procediments judicials es desenvolupin en aquesta llengua, almenys quan així ho demanin els justiciables,¹⁰⁰ el Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya va implantar el sistema següent.¹⁰¹ El personal de les oficines judicials que s'aculli al pla de normalització cobra un sobresou a canvi que l'oficina funcioni íntegrament en català, de manera que els justiciables rebran tota la documentació en català. L'Administració ha d'utilitzar la imaginació per establir mesures de foment adequades a la situació específica, fins i tot contrarestant la falta de col·laboració de l'Estat, en el nostre cas, i de la seva legislació. L'alt cost d'aquest pla, la incessant rotació a nivell estatal del personal al servei de l'Administració de Justícia i el fracàs del Govern català en els seus successius intents de convèncer el Govern espanyol perquè exigeixi el coneixement del català per accedir a les places de Catalunya, entre d'altres motius, han provocat la recent suspensió del pla.

6. CONCLUSIONS

- En el cas del català, la seva progressiva reintroducció en tots els àmbits i també en el socioeconòmic és vista majoritàriament amb simpatia tant per part dels consumidors i usuaris com per les empreses.
- Malgrat els nous problemes lingüístics (immigració, centralització de serveis a distància, fusions d'empreses, noves tecnologies, etc.), no es detecta una disminució de l'ús del català en el sector socioeconòmic.
- Els avenços en aquest sector són lents i probablement les mesures de protecció, que d'altra banda ja estan adoptant les llengües estatals enfront de l'anglès, continuaran essent necessàries indefinidament.

99. <http://www.igsap.map.es/cia/dispo/24465.htm>.

100. Aquest últim dret entenem que ja existeix des de l'entrada en vigor a Espanya de la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries, http://www.coe.int/T/E/Legal_Affairs/Local_and_regional_Democracy/Regional_or_Minority_languages/, però el seu exercici normal es fa impossible a causa de la no-exigència del coneixement de la llengua pròpia oficial diferent del castellà i dels inconvenients que comporta la presència de sistemes de traducció.

101. <http://www.gencat.net/justicia/adjudat/inf-general/Normalitzacio.htm>.

- No només és legítim sinó indispensable que les administracions adoptin mesures de protecció dels drets lingüístics dels usuaris i consumidors, acompanyades amb mesures que garanteixin la presència i ús de les llengües minoritàries en el món socioeconòmic.
- La pràctica d'aquests anys demostra que la població catalana no practica una militància activa en general exigint l'ús del català a les empreses, però quan aquestes utilitzen el català per pròpia voluntat, com a conseqüència d'estudis de mercat, com a conseqüència de l'acció de les institucions o per la pressió de les ONG, les enquestes als consumidors mostren la satisfacció d'aquests per la presència del català.
- La presència del català en els productes augmenta la satisfacció del client i no representa una despesa significativa per a les empreses.
- L'aprofitament de la contractació i les compres per part de l'Administració, per introduir clàusules que garanteixin el compliment de la legislació lingüística i l'ús de la llengua que es tracta de protegir, constitueix una mesura no només legítima sinó absolutament recomanable en el marc de qualsevol política de protecció d'una llengua minoritària o la supervivència de la qual corri perill.

—abstract / resumen—

LANGUAGE INTERVENTION
BY THE GOVERNMENT
IN THE SOCIOECONOMIC AREA

Joan Ramon SOLÉ I DURANY

The experience of the language policy of the Autonomous Government of Catalonia (Generalitat) and the observation of language policies designed to help revive languages that historically had minority status allows us to derive some principles capable of guiding the behavior of the government in this area. These principles can also increase the effectiveness of government efforts on behalf of language revival.

Among the many and varied types of possible government interventions on

LA INTERVENCIÓN LINGÜÍSTICA
DE LA ADMINISTRACIÓN
EN EL ÁMBITO SOCIOECONÓMICO

Joan Ramon SOLÉ I DURANY

La experiència de la política lingüística de la Generalidad de Cataluña y la observación de las políticas lingüísticas afines a favor de la recuperación de lenguas históricamente minorizadas nos permite extraer unos principios que pueden guiar la actuación de las administraciones en este campo y aumentar su eficacia para conseguir la recuperación de la lengua de que se trate.

Entre la diversa tipología de posibles actuaciones de las administraciones a favor de la recuperación de una lengua, el

behalf of language revival, this paper describes promotion measures, language obligations and public contracting policies.

It would seem a commonplace to affirm that promotion measures, understood as those that promote specific behaviors in government institutions and users of government services without constraining them to necessarily behave in the way being promoted, are the most peacefully accepted.

Mandatory performance measures on behalf of minority languages are, on the other hand, the most controversial throughout Spain. This type of measures is generally not implemented in minority language protection policies. These measures obviously call for regulations having the formal status of a law, whose infringement would entail sanctions. The measures involve establishing the mandatory presence of the language with a view towards reviving it in those areas believed to hold potential for a significant increase in language use, without harming any sector of society or, most importantly, violating any civil right.

Perhaps the measures least taken into account so far, elsewhere and here in Catalonia, despite their basically peaceful character and their significant potential for positive change in minority languages, are those having to do with government purchasing and contracting in every sector.

The article describes the way the three types of measures are regulated and, in some cases, enforced, in Catalonia. It then makes an assessment of the three, from which possible proposals for action are derived.

presente trabajo describe las medidas de fomento, las obligaciones lingüísticas y la política de contratación pública.

Parece ser un lugar común que las medidas de fomento, entendidas como aquellas que incentivan una determinada actuación de las instituciones y los administrados sin obligarles a actuar forzosamente de la forma promovida, son las más aceptadas pacíficamente en todas partes.

Las medidas positivas obligatorias a favor de las lenguas minoritarias son, en cambio, más discutidas en el Estado español, y se trata de un tipo de medidas que en general no suele aplicarse en las políticas de protección de las lenguas minoritarias. Estas medidas requieren, obviamente, una normativa con rango formal de ley cuya infracción puede comportar sanciones. Se trata de medidas que establecen la presencia necesaria de la lengua a fin de recuperarla en los ámbitos que se considera que pueden comportar un aumento significativo del uso de la lengua sin perjudicar a ningún sector de la sociedad ni, sobre todo, vulnerar ningún derecho fundamental.

Quizá las medidas que menos se han tenido en cuenta en muchos casos y también en el caso catalán hasta ahora, a pesar de su carácter en principio pacífico y su notable potencial de consecuencias positivas en favor de las lenguas minoritarias, son las medidas aplicables a la política de compras y a la contratación de las administraciones en todos los ámbitos.

El artículo describe los tres tipos de medidas tal como están reguladas y en algunos casos aplicadas en el caso de Cataluña, y hace una valoración de la que se desprenden posibles propuestas de actuación.